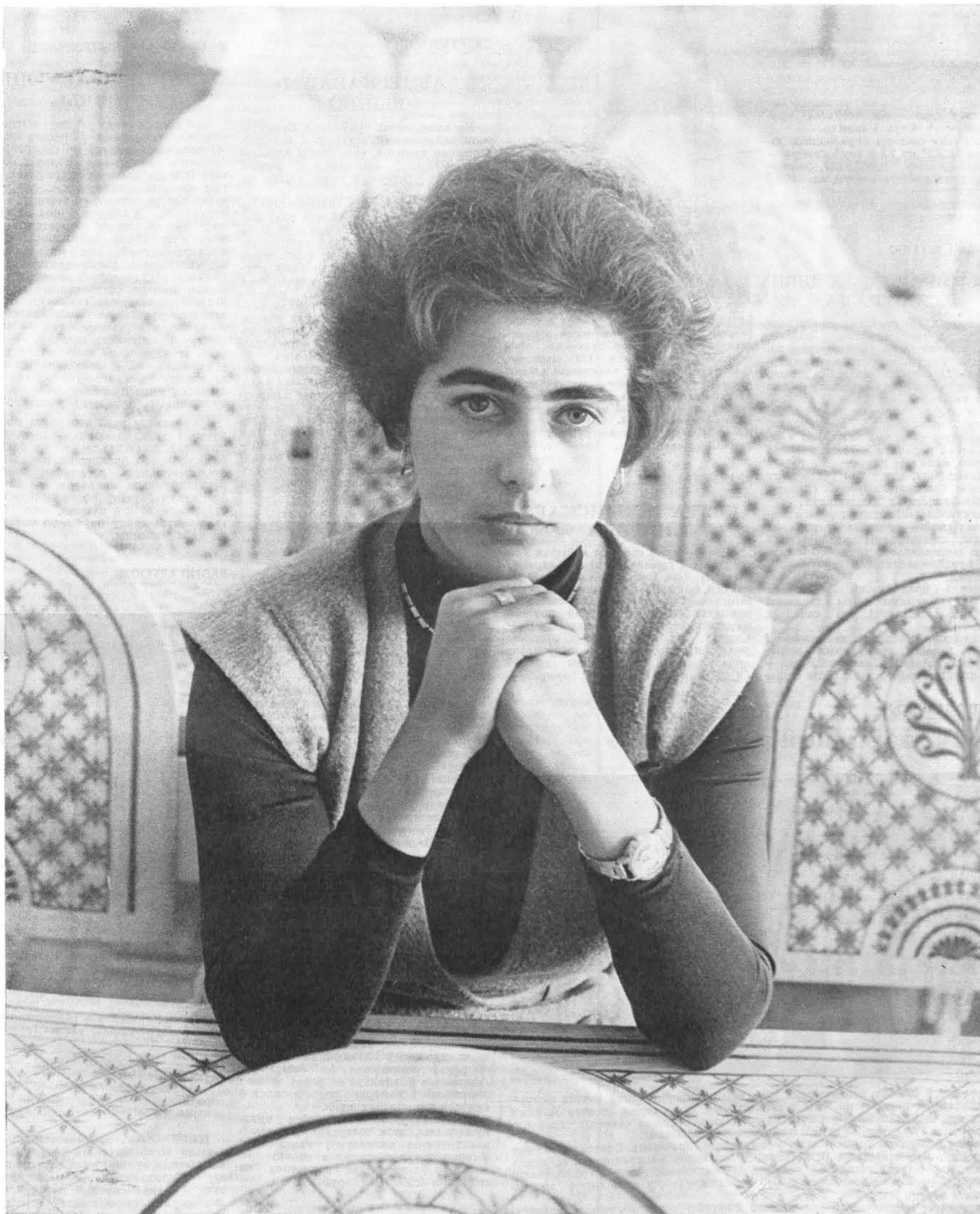

Голас Радзімы

№ 5 (1835)
2 лютага 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Пра гэта вучылішча ведаюць у многіх кутках Савецкай краіны. У ім вучыцца моладзь не толькі з Беларусі, але і з Туркменіі, Якуціі, Украіны... Папулярнасць Бабруйскага мастацкага прафесійна-тэхнічнага вучылішча — не выпадковая. Галоўную сваю задачу яго выкладчыкі бачаць не толькі ў тым, каб даць веда і перадаць майстэрства навучэнцам, але і выхаваць духоўна багатага чалавека.

НА ЗДЫМКУ: выкладчык эстэтычнага выхавання Вольга КАТУШКОВА. [Фотарэпартаж пра Бабруйскае мастацкае вучылішча змешчаны на 8-й стар.]

падзеі • людзі • факты

МІЖНАРОДНАЕ СУПРАЦОУНІЦТВА

**У КАМІСІІ БССР
ПА СПРАВАХ ЮНЕСКО**

Вынікі работы ў мінулым годзе і задачы па далейшай актывізацыі ўдзелу нашай рэспублікі ў выкананні праграмы ЮНЕСКО на 1984—1985 гады абмеркаваны нядаўна на чарговым пасяджэнні Камісіі БССР па справах ЮНЕСКО. З дакладам выступіў яе старшыня — намеснік міністра замежных спраў БССР Л. Максімаў.

У абмеркаванні даклада прынялі ўдзел члены камісіі — народны мастак ССР З. Азгур, першы намеснік міністра вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі БССР Ф. Капцуні, старшыня Беларускага камітэта па праграме ЮНЕСКО «Чалавек і біясфера» В. Саўчанка, загадчык Беларускага аддзялення Агенцтва друку Навіны А. Стук і іншыя.

Заслухана таксама справаздача дэлегацыі БССР на 22-й сесіі Генеральнай канферэнцыі ЮНЕСКО, зацверджаны план работы камісіі на 1984 год.

Па абмеркаваных пытаннях прыняты адпаведныя рашэнні.

ГЕРАІЧНЫ ЛЕТАПІС

**БЕССМЯРОТНЫ ПОДЗВІГ
ЛЕНІНГРАДА**

У апошнія дні студзеня споўнілася 40 гадоў з тых памятных падзей, калі гераічная бітва за Ленінград завяршылася поўным разгромам нямецка-фашысцкіх войск, што сціскалі яго ў калыцы акружэння на працягу больш двух з палавінай гадоў.

Адзінваочы значэнне нашай перамогі пад Ленінградам і Ноўгарадам, М. Калінін у свой час адзначаў: «Ленінградская перамога — гэта ваенная перамога, якая мае значэнне не толькі для Ленінграда, але і для ўсяго ходу барацьбы савецкага народа супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў».

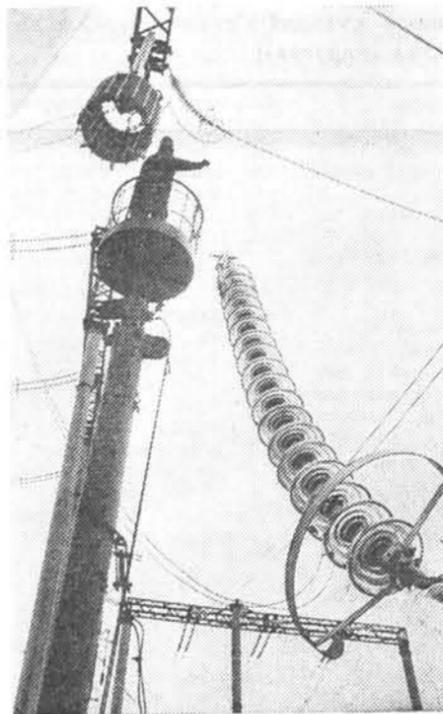
Святкуючы 40-годдзе поўнага вызвалення свайго роднага горада ад блокады, ленінградцы адзначылі і другую знамянальную дату — 60-годдзе з дня перайменавання Петраграда ў Ленінград.

Разам з працоўнымі Ленінграда слаўныя юбілейныя даты адзначылі і працоўныя Беларусі, усе савецкія людзі.

Мужнасць, доблесць, стойкасць і масавы гераізм, праяўленыя ленінградцамі і воінамі Савецкай Арміі — абаронцамі горада, назаўсёды заста-

нуцца ва ўдзячнай памяці народаў нашай вялікай Радзімы.

ЭЛЕКТРЫФІКАЦЫЯ

Беларусь рыхтуецца да прыёму электраэнергіі з Літвы ад Ігналінскай атамнай электрастанцыі. Цяпер будзецца лінія перадачы напружаннем 330 кілавольт, ідзе рэканструкцыя падстанцыі «Маладзечна». З заканчэннем гэтых работ рэспубліка дадаткова атрымае электраэнергію столькі, колькі яе выпрацоўвае цяпер Мінская ЦЭЦ-4.

НА ЗДЫМКУ: рэканструкцыя падстанцыі «Маладзечна».

УРАЧЫСТЫ СХОД

**СВЯТА ІНДЫЙСКАГА
НАРОДА**

У беларускай сталіцы адбыўся ўрачысты сход грамадскасці горада, прысвечаны Дню Рэспублікі Індыі. З дакладам выступіў старшыня праўлення Мінскага гарадскога аддзялення Таварыства савецка-індыйскай дружбы, намеснік міністра асветы БССР Р. Сярноў. Супрацоўніцтва нашых народаў, падкрэсліў ён, не абмяжоўваецца толькі эканамічнай сферай. СССР і Індыя адзіныя ў барацьбе за

забяспачэнне міру, супраць гонкі ўзбраенняў, імкнучыся выратаваць чалавецтва ад ракетна-ядзернай катастрофы.

У выступленні на сходзе старшыня зямляцтва індыйскіх студэнтаў, якія вучацца ў Мінску, Бхувал Пракаш Кумар Сінгх выказаў словы падзякі савецкім людзям за цёплыя, сяброўскія пачуцці да індыйскага народа.

У сходзе прынялі ўдзел намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Г. Лапанік, намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР К. Церах.

САДРУЖНАСЦЬ

**АБМЕРКАВАНЫ
ВЫНІКІ**

На пасяджэнні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы, якое дзямі адбылося ў Мінску, абмеркаваны вынікі дзейнасці ў мінулым годзе і план на гэты год.

Работа аддзялення, падкрэслівалася ў дакладзе старшыні яго праўлення, народнага паэта Беларусі М. Танка, будзе весціся з улікам знамянальных падзей — 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх акупантаў і 40-й гадавіны адраджэння Польшчы. Брацкую краіну наведваюць ветэраны Вялікай Айчыннай вайны. У сваю чаргу, рэспубліка прыме вялікую групу актывістаў Таварыства польска-савецкай дружбы, якія пабываюць у Брэсце, Мінску, Леніна.

Пры падрыхтоўцы да святкавання 40-годдзя адраджэння Польшчы ў абласцях пройдзе Дні дружбы з народнымі ваяводствамі. Гэтай даце будзе прысвечаны навуковая канферэнцыя ў Белдзяржуніверсітэце імя У. І. Леніна, выстаўкі плаката, дзіцячага малюнка, кніг ПНР. Грамадскасць рэспублікі шырока адзначыць 165-годдзе польскага кампазітара С. Манюшкі.

РАСПРАЦОУНІ ВУЧОНЫХ

**СЫРАВІНА
ДЛЯ УГНАЕННЯУ —
ВАДА**

Каб ператварыць звычайную ваду ў зыходную сыравіну для вытворчасці азотных угнаенняў, дастаткова дабавіць у яе серу і падвергнуць раствору спецыяльнай апрацоўцы.

Да такога вываду прыйшлі вучоныя Беларускага тэхналагічнага інстытута. Гэты прасты эканамічны працэс адначасовага атрымання вадароду і сернай кіслаты яны прапанавалі гродзенскаму вытворчаму аб'яднанню «Азот». А каб ідэя, народжаная ў інстытуцкіх лабараторыях, хутчэй знайшла рэальнае ўвасабленне, спецыялісты прадпрыемства і вучоныя стварылі плазмахімічную ўстаноўку, якая і будзе забяспечваць асноўную вытворчасць вадародам і сернай кіслатой.

**КЕРАМІКА СТАВІЦЬ
РЭКОРДЫ**

Пераадолець бар'ер на шляху мініяцюрызацыі электроннай апаратуры ўдалося з дапамогай новага пакалення радыётэхнічнай керамікі, распрацаванай вучонымі Інстытута фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў Акадэміі навук Беларусі.

Надзвычай высокія дыэлектрычныя вартасці гэтага матэрыялу дазваляюць, напрыклад, вырабляць кандэнсатары, здольныя назанашваць зарад у 40 разоў мацнейшы за звычайны. Адпаведна ў столькі ж разоў можна зменшыць і памеры радыётэталей і саміх інтэгральных схем.

Навінкай ужо зацікавіліся прадпрыемствы, якія выпускаюць радыёэлектронную апаратуру, тэлевізары. Укараненне дыэлектрыка толькі на адным з іх дазволіла эканоміць за год каля 300 тысяч рублёў.

МЕЛЯРАЦЫЯ

ЛЯСНЫЯ КАНАЛЫ

Талы і ліўневыя воды больш не будуць заставацца на буйным лясным масіве «Ліпаўскі» ў Глыбоцкім лясгасе на Віцебшчыне. Лішнюю

вільгаць з забалочаных угоддзяў сталі збіраць каналы, пракладка якіх завершана на плошчы 1 200 гектараў. Гэтыя работы выканалі механізатары Полацкай лясной машына-меліярацыйнай станцыі.

Цяпер у лясной меліярацыі рэспублікі пачаўся новы этап: рэканструкцыя асушальных сістэм, пракладзеных яшчэ ў 50-я гады. Разам з ачышчэннем і паглыбленнем рэчышчаў ствараюцца невялікія азёры і сажалкі, канструкцыі для рэгулявання сцёку і падачы вільгаці ў засушлівы перыяд да карэняў дрэў.

МЕХАΝІЗАЦЫЯ ВЫТВОРЧАСЦІ

**СТАНКІ ПРАЦУЮЦЬ
«СТОЯЧЫ»**

Каб арганізаваць новы вытворчы ўчастак, работнікам Мінскага інструментальнага завода не спатрэбілася будаваць дадатковы корпус: больш чым 500 квадратных метраў свабоднай плошчы «знайшлося»... у дзеючым цэху. Адшукалі яе заводскія канструктары. Удасканалішы адну з аперацый па вырабу зборных піл, якія завод пастаўляе станкабудаўнічым прадпрыемствам для металарэзных аграгатаў, яны распрацавалі і арыгінальнае абсталяванне, якое замяніла больш чым дваццаць старых грувацкіх і маламагутных станкоў. Новыя аграгаты зрабілі не гарызантальнымі, як раней, а вертыкальнымі, на чым і выйгралі «лішнюю» плошчу. Акрамя таго, іх адрознівае высокая ступень аўтаматызацыі, «уменне» рабіць адразу некалькі аперацый, што дало магчымасць у шэсць разоў павысіць прадукцыйнасць працы на ўчастку.

Гэта важны этап праграмы механізацыі і аўтаматызацыі вытворчых працэсаў, ажыццяўляемай у бягучай пяцігодцы на прадпрыемстве. Засталося завяршыць яе апошні этап — рэканструкцыю канвеера, які пастаўляе цэхам загатоўкі для будучага інструмента. З яго пускам, ужо сёлет, ручную працу поўнасцю возьмуць на сябе машыны.

ВЕСТНІ АДУСЮЛЬ

Першая партыя новага шампуню «Бяроза», атрыманнага на аснове біялагічна актыўных рэчываў торфу, выпушчана на Брэсцкім заводзе бытавой хіміі. Цяпер у асартыменце прадпрыемства 135 назваў мыючых, чысцячых сінтэтычных сродкаў. **НА ЗДЫМКУ:** шампунь «Бяроза» рэкламуе інжынер-тэхнолаг завода Галіна КУРЫЛЁВА.

БЯЛЫНІЧЫ. На высокім беразе Друці вырастаюць новы сучасны будынак — сярэдняя школа. Яна — трэцяя ў раёнцынтры. Разлічана на 1 568 вучняў.

ПЕТРЫКАЎ. У саўгасе «Запаветы Ільіча» Петрыкаўскага раёна забудавана новая вуліца, якая атрымала назву «Маладзёжная». У размешчаных тут 54 дамах справілі наваселлі маладыя сем'і спецыялістаў і рабочых саўгаса.

ДРАГІЧЫН. Тут расчыніў дзверы новы магазін «Дзіцячы свет». Ён аснашчаны навішым абсталяваннем, ёсць вялікі выбар швейных і трыкатных вырабаў, абутку, школьна-пісьмовых і канцэлярыскіх тавараў, цацак.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ ЗША У МІНСКУ

Тры дні ў Мінску знаходзілася дэлегацыя Нацыянальнага савета амерыкана-савецкай дружбы на чале з выканаўчым дырэктарам савета Аланам Томсанам, якая прыбыла ў СССР па запрашэнню Саюза савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі.

Члены дэлегацыі нанеслі візіт у выканком гарадскога Савета народных дэпутатаў. Яго старшыня В. Пячэнікаў расказаў аб працоўных поспехах мінчан, інфармаваў гасцей аб развіцці дружалюбных сувязей грамадскасці сталіцы рэспублікі з жыхарамі параднёных гарадоў, у тым ліку і амерыканскага горада Дэтройта.

Дэлегацыя сустрэлася з актывістамі Рэспубліканскага камітэта абароны міру, кіраўнікамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. Адбыўся абмен думкамі аб сумесных дзеяннях у барацьбе за мір, за развіццё і паглыбленне ўзаемаўзабачальных сувязей.

Члены дэлегацыі аглядзелі слаўныя мясціны і новабудовлі Мінска, пабывалі ў Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, наведвалі мемарыяльны комплекс «Хатынь».

НА ЗДЫМКУ: амерыканская дэлегацыя ў Беларускай дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

ГРАМАДСТВА ЎДАСКАНАЛЬВАЕЦЦА, ЛАД ЗАСТАЕЦЦА НЯЗМЕННЫМ

САВЕЦКІЯ КАНСТЫТУЦЫІ: ПЕРАЕМНАСЦЬ І РАЗВІЦЦЁ

31 студзеня споўнілася шэсцьдзесят гадоў з дня прыняцця Канстытуцыі СССР, якая замацавала ўтварэнне ў снежні 1922 года Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік як федэратыўнай дзяржавы.

ЧАТЫРЫ САВЕЦКІЯ КАНСТЫТУЦЫІ

Гэты Асноўны закон краіны, які стаў ужо здабыткам гісторыі, не быў, аднак, самым першым, прынятым у савецкі час. Першай стала зацверджаная ў чэрвені 1918 года Канстытуцыя РСФСР, дзяржавы рабочых і сялян, узнікшая ў выніку перамогі сацыялістычнай рэвалюцыі ў Расіі ў лістападзе 1917 года. Канстытуцыя 1924 года праз дванаццаць гадоў была заменена новай, якая дзейнічала амаль сорак гадоў. Нарэшце, у кастрычніку 1977 года Вярхоўны савет СССР пасля ўсенароднага абмеркавання прыняў Асноўны закон, па якому цяпер жыве краіна.

Такім чынам, чатыры канстытуцыі за шэсць дзесяцігоддзяў — тэрмін, вельмі кароткі па гістарычных маштабах. Але за гэтыя гады СССР прайшоў такі шлях, які прывёў да карэнных зрухаў у палітычнай, эканамічнай, сацыяльнай і культурнай галінах жыцця грамадства. Натуральна, што ўсе гэтыя змяненні патрабавалі юрыдычнага замацавання, у тым ліку і на канстытуцыйным узроўні.

Першая Савецкая Канстытуцыя (1918 года) заканадаўча аформіла нараджэнне новай дзяржавы. Другая, юбілейная адзначаецца сёлета, зацвердзіла Дэкларацыю аб утварэнні СССР на падставе добраахвотнага аб'яднання раўнапраўных народаў. У 1936 годзе трэці Асноўны закон зафіксаваў канчатковую перамогу сацыялізму ў краіне, таму што да таго часу сацыялістычны сектар стаў непадзельна панаваць у эканоміцы. А Канстытуцыя 1977 года, галоўнай рысай якой з'явілася далейшае развіццё савецкай дэмакратыі, пашырэнне правоў і свабод грамадзян, канстатавала, што ў краіне пабудавана развітое сацыялістычнае грамадства.

НА ПРЫНЦЫПАХ ПЕРАЕМНАСЦІ

Адлюстроўваючы тыя ці іншыя змяненні ў грамадстве, савецкія канстытуцыі разам з тым захоўвалі пераемнасць галоўных ідэй і прынцыпаў. І гэта заканамерна, таму што, хоць савецкае грамадства развіваецца і ўдасканальваецца,

нязменным застаецца яго сацыяльны лад — сацыялізм.

Вось чаму ўсе чатыры савецкія канстытуцыі ўтрымліваюць тэзіс аб эксплуатацыі чалавека чалавекам. Уся зямля, важнейшыя сродкі вытворчасці — заводы і шахты, банкі і чыгункі — аб'яўляюцца агульнанароднай уласнасцю і не могуць служыць для прыгнёту адных людзей другімі.

Ва ўсіх гэтых канстытуцыях запісана, што асновай дзяржаўнасці, палітычнай сістэмы краіны з'яўляюцца Саветы, якія дзейнічаюць па прынцыпу дэмакратычнага цэнтралізму, што дазваляе спалучаць адзінае кіраванне з ініцыятывай на месцах.

У кожнай з іх юрыдычна замацавана раўнапраўе і практычная роўнасць народаў, якія населяюць многанацыянальную краіну.

ГАРАНТЫІ ДЭКЛАРАЦЫЙ

Канстытуцыя канцэнтруе тое, што ўжо дало жыццё, гаварыць заснавальнік Савецкай дзяржавы У. І. Ленін. Гэтыя словы могуць служыць ключом да разумення прычын распрацоўкі і прыняцця новых асноўных законаў СССР.

Савецкія канстытуцыі вызначае тое, што яны не толькі дэкларуюць тыя або іншыя правы і свабоды, але і ўтрымліваюць канкрэтныя гарантыі іх ажыццяўлення. Возьмем, напрыклад, права на працу, якое з'яўляецца асновай усіх правоў чалавека і з якога пачынаецца канкрэтны пералік правоў і свабод асобы ў міжнародным пацке аб эканамічных, сацыяльных і культурных правах. Яно забяспечваецца ў СССР планавай сістэмай гаспадаркі (уключаючы планаванне патрэб у працоўных рэсурсах), бясплатным прафесійным навучаннем, павышэннем кваліфікацыі работнікаў і навучаннем іх новым спецыяльнасцям, а таксама іншымі мерамі. Прычым усе яны з'яўляюцца клопамі дзяржавы.

Між тым гэта права было замацавана на канстытуцыйным узроўні толькі пасля таго, як у 1930 годзе ў СССР быў працаўладкаваны апошні беспрацоўны. У дзвюх папярэдніх канстытуцыях гэта права не абвешчана, паколькі ні ў 1918, ні ў 1924 годзе яго не было гарантаваць на практыцы.

У ІНТАРЭСАХ ЧАЛАВЕКА

Калі гаварыць каротка, то развіццё канстытуцыйнага заканадаўства заўсёды ішло ў СССР па шляху расшырэння правоў і свабод грамадзян, развіцця гарантый іх практычнага ажыццяўлення, узмацнення дэмакратычных пачаткаў у жыцці грамадства.

Уласна кажучы, сацыялістычная рэвалюцыя 1917 года менавіта і здзейснілася ў імя правоў чалавека: каб адабраць прывілеі ў мізэрнай меншасці эксплуатацыйнага ўраўнаважанага права пераважную большасць. Вось чаму Канстытуцыя 1918 года пазбаўляла выбарчых правоў асоб, якія жывуць на непрацоўныя даходы. У 1936 годзе, калі эксплуатацыйныя класы практычна зніклі, гэта абмежаванне было адменена, і выбарчае права стала ўсеагульным.

Права на адукацыю ў гады дзеяння першых канстытуцый азначала на практыцы для большасці насельніцтва магчымасць навучыцца чытаць і пісаць, таму што яно было непісьменным. Канстытуцыя 1977 года ўстанавіла для моладзі абавязак атрымліваць сярэднюю адукацыю.

А вось права на жыллё было ўстаноўлена ўпершыню толькі ў 1977 годзе, калі была створана шырокая база для яго ажыццяўлення дзякуючы вялікаму размаху жыллёвага будаўніцтва, льючы долю якога фінансуе дзяржава. Пры гэтым квартальная плата не мяняецца ўжо больш чым паўвека, складаючы разам з камунальнымі расходамі тры працэнты бюджэту сярэдняй рабочай сям'і. З кожных 100 гараджан 86 жывуць ужо ў асобных кватэрах.

Па якому ж шляху будзе ісці савецкая дэмакратыя далей? Гэты шлях няцяжка экстрапаляваць з таго, што сказана вышэй. Вось як вызначае яго Генеральны сакратар ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Юрый Андропаў: «Усё больш шырокі ўдзел працоўных усіх нацыянальнасцей у кіраванні грамадскімі і дзяржаўнымі справамі — так у самых сціплым выглядзе можна ахарактарызаваць вядучую тэндэнцыю нашага палітычнага жыцця».

ЛЕЎ СІМКІН,

кандыдат юрыдычных навук.

СКАРАСПЕЛЫЯ БАРЫ

Лясы звычайна высаджваюцца для будучых пакаленняў. Аднаго чалавечкага жыцця не хапае, каб дачакацца, пакуль дрэва вырастае. Бары на плошчы каля 100 тысяч гектараў, для закладкі якіх падабраны ўжо землі, будуць расці роўна пяцьдзесят гадоў — ні годам больш, ні годам менш. А закладваюцца паступова, роўнымі дзялянкамі. Апошняю, дзве тысячы гектараў, закладуць у той год, калі высекуць першую.

Патрэба ў скараспелых барах, — тлумачыць начальнік аддзела лесакарывання і лесамялярацыі Міністэрства лясной гаспадаркі БССР В. Швец, — прадбывае часам. Краіне неабходна многа ўпакоўважнага кардону, а робяць яго, як вядома, з цэлюлозы. Першую яе партыю ў нашай рэспубліцы зварылі нядаўна на Светлагорскім цэлюлозна-папяровым заводзе, што ў Гомельскай вобласці.

Сыравіна — макулатура, дастаўленая з Масквы, Ленінграда, гарадоў Урала, Сібіры. Ідзе ў справу і нізкагатуноўка драўні-

на, якая нарыхтоўваецца ў лясах рэспублікі. Яе дастаўляюць чыгуначным, водным і аўтамабільным транспартам. Але гэта патрабуе дадатковых пагрузак-выгрузак. А ці нельга абысціся толькі грузавікамі? Падлікі паказалі: можна, аднак выгадныя такія перавозкі на адлегласць да 160 кіламетраў. Спецыялісты знайшлі плошчы для будучых лясоў за сотню кіламетраў ад завода.

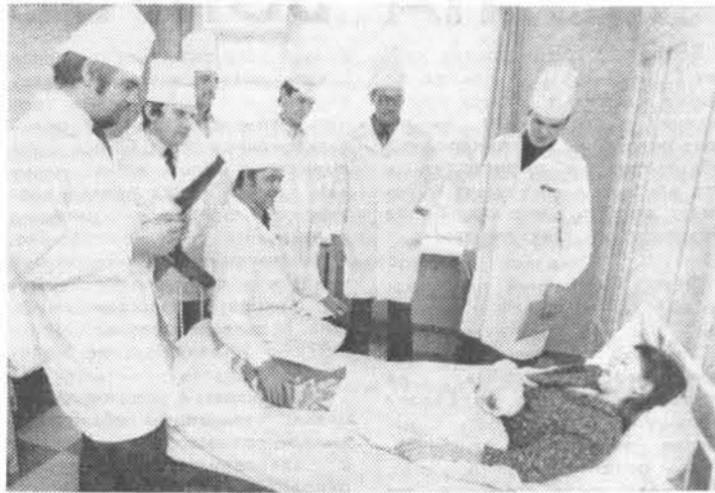
Схему размяшчэння сосен і елак, якія даюць вялікі выхад цэлюлозы, распрацавалі беларускія вучоныя. Закладка плантацый з насення так званых «плюсавых» — самых буйных дрэў, падкормка насаджэнняў павышанымі дозамі мінеральных угнаенняў, частыя прарэджванні дадуць магчымасць соснам і елкам стаць дзелавай драўнінай ужо к пяцідзесяці гадам — амаль на чвэрць раней звычайнага.

Дзевяць бліжэйшых да завода лягсаў — Светлагорскі, Барысаўскі, Рагачоўскі, Выхаўскі, Глускі, Ельскі і іншыя ўжо рыхтуюць участкі да пасадак.

К. ТЫЧЫНА.

БЕЛАРУСКІЯ ХІРУРГІ ПАСПЯХОВА АЖЫЦЦЯВІЛІ

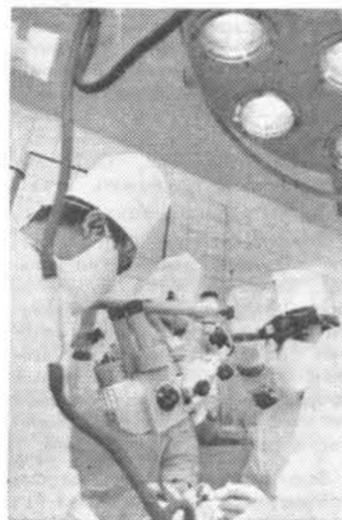
АПЕРАЦЫЮ ПА РЕПЛАНТАЦЫІ КАНЕЧНАСЦЕЙ

ПАЛЬЦЫ

ДЗЯЎЧЫНКІ

АЖЫЛІ

...Няшчасце здарылася ўвечары 30 снежня мінулага года ў Барысаве. У двары дома гула цыркулярная піла. 15-гадовая Ірына Апет дапамагала бацьку пілаваць дрэвы. Задумалася на імгненне. І тут... Быццам токам ударыў па целе дзяўчынка рэзкі боль. Далейшае Іра памятае быццам у сне...

Хірург мясцовай бальніцы, ледзь глянуўшы на траўміраваную руку, адрэзаў зразу меў: ён і яго калегі тут бяспільныя. Далонь была наўсёб перарэзана папалам... Пакуль аказвалі экстранную дапамогу, хірург тэрмінова званіў у Мінск, у абласную клінічную бальніцу. Ен ведаў, што тут, у Рэспубліканскім ангіяхірургічным цэнтры вядуцца даследаванні ў галіне рэплантацыі канечнасцей. Дзяжурны ўрач, які прыняў трывожнае паведамленне, даў неабходныя парадкі, як і куды трэба транспартаваць пацярпеўшую. Патрабавалася ў першую чаргу належае ахаладжэнне пашкоджанай рукі. У мясцовай бальніцы гэта было зроблена па ўсіх правілах.

Пакуль пацярпеўшую дастаўлялі ў цэнтр, тут, у аддзяленні хірургіі сасудаў, без прамаруджанняў разгарнулася падрыхтоўка да аперацыі. Тэрмінова былі выкліканы лепшыя спецыялісты цэнтра.

І вось, нарэшце, дзяўчынка ў аперацыйным блоку. З моманту траўмы прайшло тры гадзіны. На першы погляд, не так ужо многа. Але ж адарваная тканка вельмі хутка губляе жыццездальнасць.

Іра пакладзена на аперацыйны стол у поўнай прытомнасці. Праводзіцца абязбольванне кісці, зняты слой лёду, які прымяняўся для ахаладжэння, пачынаецца апрацоўка раны. Карціна сумная — пілоў рассечаны ўсе крывяносныя сасуды, кацывая тканка, сухажыллі, нервовыя ствалы... Аднак хірургі ўсё ж вырашаюць рабіць рэплантацыю. Аперацыя вядзецца пад мікраско-

пам моцнага павелічэння. Працягвалася яна дзевяць гадзін. І вось нарэшце сапраўды ювелірная работа закончана. Аднак хірургі яшчэ не ўпэўнены ў тым, ці ўдалося захаваць Ірыны пальцы рукі. Для таго, каб усталяваць, ці ўдала праведзена аперацыя, патрабаваўся пэўны час.

Сёння ўрачы перакананы: Іра будзе валодаць рукой.

Кіраўнік Рэспубліканскага ангіяхірургічнага цэнтра, прафесар, доктар медыцынскіх навук І. Грышын раска-

заў: — Наш цэнтр у апошні час забяспечаны найноўшымі мікрахірургічным абсталяваннем. Група спецыялістаў прайшла падрыхтоўку ва Усесаюзным навуковым цэнтры хірургіі. Над праблемай рэплантацыі канечнасцей працуюць спецыялісты кафедры хірургіі сасудаў і траўматалогіі і артапедыі Інстытута ўдасканалення ўрачоў, які ўзначальвае заслужаны дзеяч навукі БССР, прафесар А. Рупкі. Рэплантацыя — параўнальна новая галіна хірургіі. Відаць, кожнаму ясна, наколькі яна складаная. У нас, у прыватнасці, папярэдняя спроба рэплантаваць пальцы закончылася няўдачай. Ірына патрэбна яшчэ адна аперацыя па аднаўленні некаторых сухажылляў. Але галоўнае ўжо заду.

А потым прафесар дазволіў нам наведаць Іру. І вось мы ў палаце, дзе яна ляжыць. Дзяўчынка адчувае сябе добра, хоць і глыбока перажывае тое, што здарылася.

— Мне нават не верыцца, што зноў змагу пісаць правай рукой, працаваць, — сказала Іра.

Мікалай ЛЫКАЎ.

НА ЗДЫМКАХ: зараз Іра АПЕТ адчувае сябе добра, і нядаўна ўрачы з упэўненасцю казалі, што дзяўчынка будзе валодаць рукой. Каб гэта стала магчымым, хірургі зрабілі складанейшую аперацыю, якая працягвалася каля дзевяці гадзін (ніжні здымак).

Фота У. ВІТЧАНКІ.

ОТВЕТЫ Ю. В. АНДРОПОВА НА ВОПРОСЫ ГАЗЕТЫ «ПРАВДА»

Вопрос: В руководящих кругах США и НАТО в последнее время пущены в оборот утверждения о том, будто ничего тревожного в международной обстановке не происходит и что вообще в нынешних условиях, дескать, «мир стал более безопасным». Так ли это?

Ответ: Оснований для такого вывода нет. Главные причины опасной напряженности в мире, о которых мне уже приходилось говорить, не устранены. Обрела ли Европа большую безопасность с началом размещения американских ракет? Конечно, нет. Ядерная угроза возросла. Это не только наша оценка. На это определенно указывает острая тревога миллионов людей в Европе. Американские ракеты на европейском континенте не укрепили безопасности и самих Соединенных Штатов. Задав целью склонить в свою сторону военное равновесие, США вынудили нас принимать ответные меры.

Появление американских ракет в Европе усилило не только военную, но и политическую напряженность. Сорваны переговоры, целью которых было ограничить и существенно сократить ядерные вооружения. В поле опасной напряженности оказались межгосударственные отношения.

Всю ответственность за такой поворот событий несут руководители Соединенных Штатов, американская администрация. Несут ее и правительства стран НАТО, которые вопреки воле собственных народов приняли на своей территории американские ракеты.

А разве стал мир безопаснее от того, что на Ближнем Востоке теперь против арабов вместе с израильским агрессором воюют и американские солдаты, а военные корабли и авиация США превращают в руины ливанские города и поселки?!

Накалена обстановка в Центральной Америке, где администрация США покусается на независимость суверенных государств. Те, кто утверждает, что в мире будто бы «ничего опасного не происходит», видимо, хотят стереть из памяти людей и американскую агрессию в отношении Гренады.

Ведь ясно, что Соединенные Штаты хотят сломить народолюбивое и силой оружия вернуть ненавистных диктаторов — ставленников США. Все это принято в Белом доме называть «борьбой за права человека». Большого цинизма представить себе невозможно. Имperialистический разбой чинят и в других районах мира. Такова реальная ситуация. Она острая и опасная. Недопустимо проявлять ее недооценку.

Спрашивается, с какой же целью нынешняя обстановка в мире сознательно искажается в заявлениях американских руководителей? Прежде всего для того, чтобы попытаться рассеять растущую с каждым днем озабоченность народов милитаристской политикой Вашингтона, сбить волну усиливающегося противодействия такой политике.

То, что люди повсюду лучше осознают опасность миру, то, что они понимают, откуда эта опасность исходит, — факт, несомненно, большого значения. Борьба миллионов людей за мир — это тоже объективная реальность сегодняшних дней.

Вопрос: Президент США высказался недавно в пользу советско-американского диалога. В его речи это звучало так: «Сила и диалог идут рука об руку». Каково Ваше отношение к этому?

Ответ: Убеждать нас в полезности и целесообразности диалога необходимости нет. Это наша политика. Но диалог должен вестись на равных, а не с позиции силы, как это предлагает Р. Рейган. Диалог не должен быть ради диалога. Он должен быть направлен на достижение конкретных договоренностей. Вести его нужно честно, а не пытаться использовать в конъюнктурных целях.

Американское руководство, как это по всему видно, не отказалось от своих намерений вести с нами переговоры с позиции силы, с позиции угроз и нажима. Такой подход мы решительно отвергаем. Да и вообще попытка вести с нами «силовую дипломатию» — дело бесперспективное.

Точно так же мы относимся к идее ведения переговоров

ради переговоров. С таким подходом нынешней администрации США, к сожалению, мы уже сталкивались. Хочу напомнить о женевских переговорах по европейским ядерным средствам средней дальности. Сейчас уже ни для кого не секрет, что почти два года представители США в Женеве, как говорится, толкли воду в ступе. А тем временем в Вашингтоне готовились к практическому размещению в Западной Европе новых ядерных ракет первого удара.

Мы неоднократно предупреждали, чем все это обернется. Американская сторона своими руками сорвала переговоры в Женеве, нанесла большой ущерб диалогу между СССР и США. Теперь президент Соединенных Штатов заявляет, что США, дескать, готовы возобновить переговоры, вернуться в Женеву.

Возникает вопрос, может быть, американская сторона осознала, что она сделала, и, выступая за диалог, готова изменить свой негативный подход? Нет, этого не произошло. Выступление президента не содержит ни одной новой идеи, никаких новых предложений ни в вопросе ограничения ядерных вооружений в Европе, ни по другим вопросам. Ничего этого в американской позиции не просматривается.

Я уже говорил и хочу подчеркнуть вновь, что мы готовы использовать любой реальный шанс для ведения переговоров в целях достижения практических договоренностей об ограничении и сокращении ядерных вооружений на основе принципа равенства и одинаковой безопасности. Но на переговоры ради переговоров мы не пойдем, делать вид, будто нет в Западной Европе новых ракет, нацеленных на нас и на наших союзников, мы не станем. В этой игре мы не участники.

Вместе с тем хочу подтвердить, что Советский Союз готов только на конструктивной, взаимоприемлемой основе решать проблему ядерных вооружений в Европе. Для этого нужно одно — пока еще не поздно, США и НАТО должны проявить готовность вернуться к положению, существовавшему до начала размещения «Першингов-2» и крылатых ракет. Мы ставим этот вопрос пе-

ред США и их союзниками по НАТО, потому что хотим избежать еще одного витка гонки вооружений, на этот раз на новом, еще более опасном уровне, который ведет к росту напряженности и нестабильности в Европе.

О том, есть ли у Соединенных Штатов серьезные намерения вести диалог с нами, мы будем судить по практическим делам.

Вопрос: Какие другие проблемы могли бы быть предметом диалога?

Ответ: Советское руководство убеждено, что есть возможности для серьезного обсуждения ряда проблем, решение которых, несомненно, оздоровило бы обстановку в мире, улучшило бы советско-американские отношения. Нами выдвинут широкий комплекс конкретных предложений и инициатив, направленных на улучшение мира и международной безопасности. Они остаются в силе.

Если бы, например, США взяли на себя обязательство, как это сделал Советский Союз, не применять первыми ядерное оружие, — это уже существенно повлияло бы на международный климат, на атмосферу в наших отношениях. Что это означало бы на практике? Две самые мощные ядерные державы отказываются применять ядерное оружие друг против друга. Это значит, что не будет ни первого, ни последующего ядерных ударов.

Если бы страны НАТО согласились с предложением государств — участников Варшавского Договора не применять военную силу друг против друга, — это тоже серьезно повысило бы степень доверия в Европе, да и во всем мире. На практике это означало бы, что противостоящие военные группировки отказываются применять силу для решения возникающих спорных вопросов. Открылся бы широкий путь для переговоров. Кстати, немало на этот счет могла бы сделать и только что начавшаяся конференция в Стокгольме, первый этап которой как раз и посвящен разработке мер укрепления доверия и безопасности.

Нельзя откладывать решение проблемы предотвращения гонки вооружений в космосе. В противном случае человечество столкнется с новой угрозой, масштабы которой сейчас даже трудно себе представить. Разрабатываемые в США системы нового оружия делают такую перспективу вполне реальной. Советский Союз выдвинул конкретные предложения, как отвести угрозу применения силы из космоса и в космосе, и призывает США начать безотлагательные переговоры по этому вопросу.

При готовности со стороны Запада можно приступить к практическому решению вопросов, обсуждаемых на венских переговорах о сокращении вооруженных сил и вооружений в Центральной Европе. Свои конкретные предложения на этот счет мы давно положили на стол переговоров. Они дают быстрый выход на соглашение — при наличии, конечно, обоюдного стремления к достижению соглашения.

В комплексе мер, направленных на уменьшение военной опасности, мы предлагаем Соединенным Штатам для начала простой и вместе с тем достаточно эффективный шаг — заморозить ядерные вооружения; следует активизировать усилия, направленные на скорейшее достижение соглашения об их существенных ограничениях и радикальных сокращениях. Народы вправе ждать от правительства США проявления в этих вопросах здравого смысла и реализма.

Для достижения договоренности по всем этим вопросам нужны прежде всего желание и политическая воля со стороны США, других стран НАТО. В свою очередь это создало бы благоприятную обстановку, чтобы заняться и иными вопросами, переходя от одного к другому. В этом мы видим залог успеха политики сохранения мира.

Только продвижение по такому пути, а не упование на силу и не риторика может сделать мир, в котором мы живем, действительно более безопасным. Мы ожидаем от правительства Соединенных Штатов Америки практических дел и готовности сделать именно такой выбор. Это найдет у нас надлежащий отклик.

Люты, Марозна.

Фота А. БАЙДАК.

ВАЕННЫЯ ЗЛАЧЫНЦЫ ЗНАЙШЛІ ЗАСТУПНІЦТВА Ў АМЕРЫКАНСКОЙ АДМІНІСТРАЦЫІ

ЭКРАН ВЫКРЫВАЕ

Як грознае абвінавачанне амерыканскай адміністрацыі, якая хавае ад справядлівай кары ваенных фашысцкіх злачынцаў, гучыць поўнаметражны кінастужка «Скрываюцца ад пакарання». Новая карціна знята па сцэнарыю С. Лосева, І. Свешнікавай (яна ж рэжысёр) і І. Цімафеева на Цэнтральнай студыі дакументальных фільмаў.

На экране — багаты асабняк, размешчаны ў прыгарадзе Нью-Йорка. Тут жыве В. Тумаш, былы фашысцкі мэр Мінска. У гады гітлераўскай акупацыі ён актыўна супрацоўнічаў з разведслужбай СС, удзельнічаў у знішчэнні савецкіх грамадзян, а цяпер знайшоў заступніцтва ў гаспадароў Белага дома.

Гады фашысцкай акупацыі Беларусі складаюць адну з самых трагічных старонак у гісторыі сусветнай вайны. Пасля яе заканчэння наша зямля недалічылася кожнага чацвёртага свайго жыхара. Але Беларусь, якую фашы-

сты планавалі ўключыць у састаў рэйха, стала краем магутнага партызанскага руху. Аднак хроніка захавала і іншае — кадры, якія зазіялі твары нешматлікіх вылюдкаў, што здрадзілі Радзіме.

Адзін з іх — Сяргей Гутырчык: жорсткасцю і садызмам заслужыў ён званне ун-тэр-афіцэра. Рукі яго ў крыві соцень савецкіх партыётаў. Ваенны злачынца С. Гутырчык цяпер жыве ў Злучаных Штатах. Ад адплаты народа скрываецца ў краіне хвалёнай дэмакратыі і яго зямляк Васіль Арцюзанка, які ўдзельнічаў у многіх карных аперацыях супраць савецкіх людзей.

Не толькі на зямлі Беларусі, але і на Украіне, у Польшчы, Чэхаславакіі, Югаславіі знаходзіліся здраднікі, якія пайшлі на службу да фашысцкіх акупантаў. Кінакамера зазіяла нацысцкіх катаў і фашысцкіх прыхвасняў, якія знайшлі прытулак у ЗША і якім народы прад-

дзялюць суровы рахунак. Гэта і Баласлаў Майкоўскі, заўочна прыгавораны да расстрэлу савецкім судом, і кат Балкан Андрэй Артукавіч, выдачы якога патрабуе Югаславія з 1948 года.

У свой час на Нюрнбергскім працэсе амерыканскі абвінавачаўца Джэксан гаварыў, характарызуючы верхаводаў фашысцкага рэйха: «Гэтыя людзі — сімвал жорсткага нацыяналізму, мілітарызму, інтрыг, правакацый — уваргалі Еўропу ў бездань войнаў, знішчэння яе насельніцтва. Праяўленне да іх міласэрнасці будзе азначаць перамогу і заахвочванне таго зла, якое звязана з іх імёнамі».

Стэнаграмы, кінахроніка захавалі гэтыя словы прадстаўніка Злучаных Штатаў. Іх гучанне цяпер з экрана паказвае ўсю крывадушнасць палітыкі Белага дома, які ўкрывае ад справядлівай кары ваенных злачынцаў.

Адам Мальдзіс

ЗА ЛА-МАНШАМ, СЯРОД БЕЛАРУСАЎ

3 „АНГЛІЙСКАГА ДЗЭННІКА“

Праўда, адзін з іх матэрыяліст і бальшавік, а другі... Погляды другога матэрыялістычнымі, вядома, не назавеш. Але ў гэтым свеце павінны ж быць і ідэалісты... І ведаеце, што яднае абодвух пілігрымаў?

— Тое, што яны людзі і цяпер побач крочаць па нейкай там стрыт?

— Не толькі. Мы нарадзіліся на адной і той жа беларускай зямлі, а ваш Астравец не так ужо далёка ад маёй Гарадзеві.

— Аднак потым аказаліся, як цяпер фігуральна выражаюцца, на супрацьлеглых берагах.

— Хто яго ведае, ці мой бераг супрацьлеглы. Хутчэй за ўсё, я аказваюся між берагамі...

— Але ж рашэнне, на якім беразе быць, прымаем мы самі!

Адчуваўся, што мае рытарычнае пытанне зачэпіла за жывое ці, можа, нават пакрыўдзіла майго субяседніка. Нейкі час ён ішоў моўчкі, бліскаў у мой бок акулерамі. Нарэшце вымавіў:

— Бачыце, вы дзесьці год на пяць маладзей за мяне. І ў часы акупацыі жыццё, а яно было ох якое супярэчлівае, цяжка было ў ім разабрацца маладой галаве... Дык вось гэта жыццё не паспела перадаць вамі паставіць дилему, якую яно паставіла перада мной. І не дай бог, каб ставіла... А цяпер? Цяпер ужо нічога не зменіш. Але... Але, спадзяюся, гэта не перашкоджаць нам разам з'есці абед коштам нашага бакалаўра юрыспрудэнцыі.

Кантора Гая дэ Пікарда аказалася недалёка ад славутой Фліт-Стрыт, на якой месціцца рэдакцыя вядучых англійскіх газет, у так званым Тэмпл, дзе ў XII—XIV стагоддзях жылі рыцары-тампліеры, а гэтым часам заснавалася адна з адвакацкіх паліцей-карпарацый. Насустроч нам падняўся прысадысты, і як на Англію, паўнаваты мужчына з пышной чорнай шавялюрай, ужо добра пасівелай, і такой жа барадой. Зірнуў на нас з-пад акулераў, якія спаўзлі на самы нос, і гучна ўсклікнуў:

— Вітаю вас, вітаю! Айцец Алесь кажаў мне, што вы маецеся прыехаць. І добра зрабілі, што прыехалі. Паглядзіце Лондан, паспрабуеце ангельскае піва. Вам давядзецца калі піць ангельскае піва з назвай «Стары чорт»? О, яно мае добры смак і вялікі моц!

— Ну, як вы знаходзіце беларускую мову нашага Гая?—задаволена спытаў у мяне Аляксандр Надсон, калі мы павіталіся.

— О, мова гучыць выдатна! Вядома, акцэнт выдае чужаземца, але гэты акцэнт такі непаўторны!

— А гадоў з дваццаць назад, калі першы раз прыйшоў да нас, каб паслухаць старыя песні, па-беларуску не ведаў жа ні слова! Што значыць захапленне...

— У беластоцкай «Ніве» я чытаў,— жадалася мне хутчэй паказаць сваю даведчанасць,— што ў Кіеве вы зналі два старыя беларускія ірмалой—жыровіцкі і супрасльскі...

— І тым самым яшчэ раз даказаў, што ў беларусаў была свая царкоўная музыка,— перапыніў мяне Надсон.

— Адным словам, як архіўны шукальнік зайздросччу вам гэтай знаходкі. І як вам удалося?

— Аб справах потым!—замахаў рукамі ўладальнік канторы.—Часу яшчэ шмат будзе... Цяпер жа—абедаць. Скажыце...—Пікарда яўна не ведаў, як да мяне звяртацца, — вы елі калі стары чэшырскі сыр? О, то паспрабуем, добры смак мае. Не дарма любілі яго ангельскія пісьменнікі! Пойдзем у стары паб, заснаваны яшчэ ў 1667 годзе. Гэта пару крокаў ад Тэмплу. Ідзем жа, а то месца не будзе! Цяпер ленч пачынаецца...

Ля паба «Стары чэшырскі сыр» вісела вышчарбленая дошка, якая сведчыла, што гэту харчэўню сапраўды наведвалі ледзь не ўсе класікі англійскай літаратуры. Унутры ўсё—ад пачарнелай мэблі да святлінікаў і гадзіннікаў—дыхала старадаўнасцю, шматвяковай традыцыяй.

Наведвальнікі тут, мяркуючы па словах вітанія, таксама былі пастаянныя. Як добраму знаёмому, Гаю дэ Пікарда, а заадно і нам знайшлі зручнае месца. Праўда, побач, за адным жа сталом, абгаворвалі нейкую газетную сенсацыю два самазадаволеныя журналісты. Але на нашу нязвычайную гамонку яны не звярталі, прынамсі вонкава, ніякай увагі. У Англіі не прынята знаёміцца з выпадковымі суседзям па сталу—хіба што цябе прадставіць нехта трэці...

— Так, у Англіі любяць традыцыю. Звярніце ўвагу на таго папугая. Ён жыву тут пяцьдзесят чатыры гады. А калі яго не стала, то кліенты так па ім засумавалі, што гаспадар мусіў зрабіць яго чучала. Ці глянеце на той партрэт. Гэта гаспадыня паба, якая ўсё жыццё абслугоўвала кліентаў. Застаецца з ім і цяпер. Як і яе муж на той сямейнай фатаграфіі.

— А што такое паб увогуле? Англійскі адпаведнік кантынентальнага кафэ? І наколькі сюды зручна заходзіць?—спытаў я, маючы на ўвазе этымалогію слова.

— Не бойцеся, — усміхнуўся Пікарда, — тое, аб чым вы падумалі, да паба ніяк не стасуецца. Паб — гэта сярэдняе між кафэ і клубам.

— І блізкае да старой беларускай карчмы, — умяшаўся Аляксандр Надсон. Будучы вегетарыянец, ён еў нешта з гародніны. Я ж, па патрабаванню Пікарда, мусіў паспрабаваць мяса пад адмысловым салодка-кіслым соусам, зробленым па старому рэцэпту з таго ж графства Чэшыр.

— Скажыце, шанюны Гай, — рашыў я не губляць часу, — якім гэта чынам вы, брэтонец па паходжанню і англійскі юрыст па занятку?

— Да таго ж кавалер французскага Нацыянальнага ордэна заслугі... — падыграў мяне Аляксандр Надсон.

— ...адным словам, асоба вельмі рэспектабельная — ды раптам захапіліся нейкай там беларускай музыкай? Я разумею, чытаў пра гэта, што ў Англіі хобі часта становіцца асноўнай справай жыцця. Але ж — чаму не кактусы ці старыя караблі? Была нейкая асаблівая прычына?

— О, у маім захапленні вінаваты самі беларусы, іх нежаданне заняцца сваёй царкоўнай музыкай... Калісьці, студэнтам, я спяваў у хоры парыжскага праваслаўнага сабора ў імя Аляксандра Неўскага. Потым наладзіў царкоўны хор у Оксфардскім універсітэце. Спявалі мы старадаўнія рускія і ўкраінскія песні, Чыкагоўскага. А дзе ж трэці ўсходнеславянскі народ, падумалася мне тады, дзе беларусы? Шуканьне было цяжка... Неяк даведаўся, што ў Фінчлі беларусы спяваюць сваё. Паехаў, прыслухаўся — спадабалася. Пачаў прыходзіць на спеўкі хору.

— А потым пра старую беларускую музыку артыкулы стаў пісаць, — нагадаў Надсон. — Спеўнік склаў і выдаў.

— Туды ўвайшлі кіеўскія знаходкі?

— Часткова...

— А што ўяўляюць сабой знойдзеныя вамі ірмалой? Прызнацца, у царкоўнай музыцы я не дужа разбіраюся...

— У супрасльскім ірмалой 1601 года сабраны не толькі мясцовыя, але і мірскія, случкія, віленскія, смаленскія распевы. А таксама адметныя ад іх украінскія, балгарскія. Склалі ірмалой Багдан Анісімовіч і манах, які падпісаўся літарамі І. Т.

— А жыровіцкі?

— Жыровіцкі шмат пазнейшы, 1661 года. Яго распев таксама ёсць арыгінальны...

Нашу гаворку перапыніў афіцыянт, які прынёс круглую галоўку жоўтага чэшырскага сыру. Кожны з нас браў лыжку і выкалупваў знутры кавалак у адпаведнасці са сваім апетытам. Пікантны, крыху гаркаваты сыр добра ішоў з фірменным півам.

— О, добры смак мае! — канстатаваў Гай дэ Пікарда. — Не такі, вядома, як... — тут ішла нейкая невядомая мне назва. — Але ўсё ж...

— Гай у нас вядомы гурман, — паблажліва ўсміхнуўся Надсон. Ва ўсіх кухнях разбіраецца...

— І ў беларускай?

— Пра беларускую нават даклад у нашай бібліятэцы рабіў.

— І падмацоўваў тэорыю практыкай?

— З практыкай горш. Няма ў Лондане свайго, беларускага паба.

— Шкада, нават рэцэпт старадаўняга беларускага крупніку мог бы туды перадаць...

— А вы ведаеце яго? — ажывіўся Гай. — Можца паказаць, як гэта робіцца?

— Паспрабую, — няўпэўнена адказаў я. — Праўда, не ведаю, ці знайду тут усе, як іх... Ага: інгрэдыенты!

— Ну, то тады я пакажу вам, як робіцца добрае ангельскае піва. Хадзем у падавалі! Шпануўшы гаспадару, што я рэдкі, бо савецкі голец, Гай дэ Пікарда павёў мяне па ступеньках уніз. У вялікім сутарэнні ўсе сцены былі ахутаны густой сеткай празрыстых шкляных капіляраў, па якіх уверх-уніз хадзіла піва — светлае і цёмнае. Мацавалася, брадзіла на вагах у наведвальнікаў. І гэта таксама была рэклама харчэўні: глядзіце, робім спецыяльна для вас, па адметнай тэхналогіі... Толькі ў нас і нідзе больш!

Пасля абеду Гай дэ Пікарда заспяшаўся на нейкае пасяджэнне. Мы ж вярнуліся на метро ў музей. Да вечара засталася яшчэ крыху часу, і я рашыў паглядзець у чытальнай зале перыёдыку. У нью-йоркскім «Беларусе» кінулася ў вочы фатаграфія: некалькі чалавек «дэманстравалі» ля савецкага пасольства «ў вабарону беларускага дысідэнта» Кукабакі. А вось і партрэт самога «дысідэнта» — барадатага і, відаць, далёкага ад інтэлектуальнасці.

— Хто б гэта мог быць? — не выцерпеў я і спытаў у Аляксандра Надсона, які праглядаў новы нумар «Літаратуры і мастацтва». — Мы, у Беларусі, не ведаем такога «беларускага дзеяча».

— Ат, — махнуў рукой Надсон, — не звяртайце ўвагі. Трэба было выдумаць — то і выдумалі! Як гэта так: іншыя маюць сваіх дысідэнтаў, а беларусы не маюць. Таму належала стварыць! Бо чым мы горшыя?

— Скажыце, а як вы адносіцеся да людзей тыпу Салжаніцына? — зноў не выцерпеў я.

— Не імпануюць яны мне... Шумавінне... Дай ім волю ў дачыненні да іншых народаў — пачалі б ціснуць куды горш, чым калісьці бацюшка-цар. Манархісцей за саміх манархаў... Зрэшты, паглядзіце перыёдыку. Пераканаецца, што беларуская эміграцыя вельмі па-рознаму да іх адносіцца.

— Калі хопіць часу, то гляну. Трэба ж ведаць, што пра нас антаганісты пішуць. У Мінску ўсё не ствала часу пайсці ў бібліятэку, дзе ёсць эмігранцкія выданні. А тут — і раптам успомнілася адна даўняя размова з калегам па інстытуту, які сядзеў над той перыёдыкай. — А тут я хацеў бы высветліць вось якую справу. Аднойчы мне казалі, што нейкі заходні часопіс перадрукаваў адзін мой артыкул і нават не паспаўса на крыніцу. Мусіць, каб стварыць уражанне, нібы я прыслаў яго туды сам, і такім чынам мяне да дысідэнтаў прыплюсаваць... Што гэта магло быць за выданне?

Аляксандр Надсон няўцяма глянў у мяне, задумаўся, потым успомніў:

— Пэўна, у «Беларускай царкве». Быў такі часопіс, у Чыкага выходзіў, Вацлаў Пануцэвіч яго рабіў. А можа ў яго ж «Літве»... Выданні, скажу я вам... Нямнога карыснага вы там знойдзеце. Зрэшты, лепей самі пагартайце.

27 кастрычніка.

З раніцы з'ездзіў у славутой Брытанскую нацыянальную бібліятэку, дзе многа беларускіх выданняў. Пры ўваходзе чытачоў тут пільна абшукваюць, выяўляючы тэрарыстаў, якія могуць прынесці бомбу ці міну. Па пісьму Брытанскага савета мне хутка аформілі чытацкі білет (каляровае фота зрабілі тут жа). І я, пакапаўшыся ў тоўстых кнігах-каталягах, загазаў і праз паўгадзіны атрымаў двухтомнік пэтычных твораў Аляксандра Рыпінскага, выдадзены ў Лондане ў 1853 годзе. Гэтага выданні ў савецкіх бібліятэках няма. Між тым яно вельмі цікавае для гісторыі беларускай літаратуры хаця б таму, што ў яго ўключана балада «Нячысіцік» і разважанні Крыстына Ляха Шырмы пра гэту баладу і беларускую народную творчасць увогуле.

А вечарам пачаў праглядаць «Літву» і «Беларускую царкву». Ужо ў самой назве «Літва» мне адчулася тэндэнцыйнае імкненне супрацьпаставіць беларусаў іншым усходнеславянскім народам. Вядома, у свой час заходнюю і цэнтральную Беларусь сапраўды называлі Літвой (адсюль у XIX стагоддзі пайшлі Мінск Літоўскі і Брэст Літоўскі). Але ж мы ўсё добра разумеем, што гэта назва мела не этнічны, а гістарычны сэнс, стасавалася не да народа, а да часткі былога

Вялікага княства Літоўскага. Дык навошта тады сёння карыстацца тэрмінам, які з гадамі набывае ўсё больш сэнс?

А ў «Літве» найбольш мяне абурываў рэдакцыйны артыкул (відаць, самога Пануцэвіча) «Хвальшаванне Я. Купалы ў БССР». Адным росчыркам пра самыя лютыя ворагі беларускага народа робяцца яго сябрамі, а Янка Купала, палімяны змагар супраць фашызму, залічваецца ледзь не ў стан тых жа ворагаў. Далей — болей. Аказваецца, і помнік Янку Купалу, што стаіць у парку яго імя ў Мінску, зусім не падабаецца аўтару. Чаму? Ды таму, што ён таксама «мадэрная маскоўская хвальсіфікацыя». Купалу, маўляў, «адрэлі ў бальшавіцкую партыйную касаваротку-рубашку да калянаў, падпярэзаныя поясам».

А я, наіўны, да Пануцэвіча думаў, што таленавіты скульптар Анатоль Анікейчык апраўдуе Купалу ў тое, што спрадвеку насіў беларускі народ...

У адным гатовы я пагадзіцца з аўтарам артыкула. Купала сапраўды «на тым свеце гатовы на чарговы пратэст». Толькі не ад таго, што яму паставілі «мізэрны» помнік — ён якраз варты пазта, але ад такіх воль мізэрных спроб прынізіць яго вельмі.

28 кастрычніка.

Пачынаю вывучаць рэдкія кнігі і рукапісы, якія ёсць у Скарынавай бібліятэцы. Паралельна працягваю праглядаць «Літву» і «Беларускую царкву». Тым больш, што першы з іх мае шматлікія чытачы падзаглавак: «Навуковы часопіс».

Аднак паступова пераканваюся, што, апрача падзаглаўка, навуковага ў часопісе нічога няма. Становіцца не ратуюць кампілятыўныя артыкулы самога Пануцэвіча пра Фіоля і Скарыну (з Францыска ён стаў... Пранцісем), Астрожскага і Каліноўскага. Якая ж можа быць навука, калі скрозь выпірае элементарнае невуцтва. Пануцэвіча бянтэжыць, скажам, рост кадраў у АН БССР. Чаму? Ды таму, што, мяркуючы па прозвішчах, кадры гэта не беларускія. У доказ называюцца прозвішчы акадэмікаў: Фёдаруў, Вечар... І робіцца гучны вывад: «Як бачым, вядучыя кадры рыхтуюцца не беларускія, але маскоўскія за кошт беларускіх эканамічных магчымасцяў».

Адкуль жа «навуковаму» часопісу ведаць, што вядучы беларускі фізік Фёдаруў — гэта сын класіка беларускай літаратуры Янкі Маўра, а вядучы беларускі біяхімік Вечар нарадзіўся на Случчыне і выдаў зборнік вершаў — не, не на «маскоўскай», а на беларускай мове.

Паступова прыходжу да вываду, што Пануцэвіча раздражняе літаральна ўсё. Дзейнічае ў Мінску сістэма павышэння кваліфікацыі ўрачоў? Значыць, дрэнна іх вучаць! Кіраўнік Саюза пісьменнікаў узначаліў «БелСЭ»? Парушана... дэмакратыя! І гэтак далей, і гэтак далей... Са здзіўленнем заўважаю, што нават Аляксандр Надсон, якога марксістам не назавеш пры самай багатай фантазіі, і той «дастаў» ад Пануцэвіча. За што? Ды за элементарнае для даследчыка імкненне да аб'ектыўнасці. Надсон, «спісчык з варагой беларускаму народу літаратуры», абвінавачваецца ў тым, што ён «жудасна здэкеуецца над беларускай гісторыяй, прадстаўляючы Ягайлу як здрадніка, што перадаў Польшчы» Літву і Беларусь, а таксама сцвярджаючы, што «гаспадарамі» ў Вялікім княстве Літоўскім з'яўляліся «летувісы», а беларусы былі там толькі «складовай часткай».

Пасля ўсяго гэтага мяне ўжо не здзівіла, што Пануцэвіч без аніякіх спасылак, па-браканьерску перадрукоўваў і мае артыкулы, і артыкулы Кісялёва, Гапавай, Александровіча, Семянона. Трэба ж было, каб у «навуковым» часопісе час ад часу траплялася і нешта навуковае...

— Раней за такое проста выклікалі на дуэль, — кажу Аляксандру Надсону, вяртаючы яму падшыўкі чыкагскіх часопісаў.

— Вам можна, вы чалавек свецкі, а я асоба духоўная.

— Аднак жа вас Пануцэвіч не пашкадаваў!

— Што зробіш, у нашым друку часта такое сустракаецца. Не стае аб'ектыўнасці... — Палітыка ад палітыкі розніцца. Можна стаяць на супрацьлеглых пазіцыях, але ж не кідаць каменнямі адзін у аднаго. Тым болей у сваю Радзіму, у свой народ. Трэба мець пачуццё рэальнасці, разумець, што народ — там, у Савецкай Беларусі.

— А я і не кідаю, ні ў кога я каменнямі не кідаю, бо гэта не паводле хрысціянскага вучэння... Што ж датычыцца вашай палітыкі, то я, відаць, мог бы яе прыняць, і эканоміку таксама. Аднак толькі не мог бы прыняць. Ваша партыя, у адрозненне ад заходніх, патрабуе мець адпаведны светапогляд...

ПРАГРЭСІЎНАЯ ДУМКА ПЛАНЕТЫ

НА БАКУ МІРУ

БУДЗІЦЬ РОЗУМЫ ЛЮДЗЕЙ

Доўгія стагоддзі чалавек ведаў, што ён смертны, смертны кожны паасобку з нас, прадстаўнікоў роду людскога. Але цяпер упершыню ў гісторыі Зямля ўступіла ў такую эпоху свайго існавання, калі паўстала пытанне аб тым, быць ці не быць чалавецтву, усяму, што створана ім за тысячагоддзі.

Такая апакаліптычная сітуацыя ўзнікла не па добрай волі народаў, а супраць гэтай волі, яна — параджанне злых, д'ябальскіх сіл. У летанісе народаў планеты такіх трагічных старонак яшчэ не было. Перад пагрозай, якая нависла, бягнуць нават самыя страшныя чалавеканавісніцкія злачынысты мінутага.

Савецкія пісьменнікі, усе сумленныя літаратары свету, усё прагрэсіўнае чалавецтва ашаломлены перспектывай знішчэння. Зусім натуральна, з усёй катэгарычнасцю савецкія пісьменнікі, нашы калегі ў іншых сацыялістычных краінах выказваюць сваю грамадзянскую пазіцыю, імкнучыся зрабіць усё, што ад іх залежыць, каб прадухіліць катастрофу, абудзіць розумы людзей. Народы не павінны, не маюць права спазніцца, упусціць момант, калі яшчэ можна прымусіць тых, хто пагражае свету, змяніць палітыку, пачаць наладжваць і расшыраць кантакты. Добры прыклад узаемадзеяння дзяржаў з розным грамадскім ладам — Міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш, што прайшла нядаўна ў Маскве. Усё багацце кніг, якія дэманстраваліся на ёй, сведчыць: прагрэсіўная думка планеты — на баку міру.

Саюз пісьменнікаў СССР, які ажыццяўляе пастаянныя кантакты з літаратарамі з 100 краін, імкнецца ўнесці свой уклад ва ўмацаванне міжнароднага супрацоўніцтва. Верных сяброў і аднадумцаў ва ўсіх сваіх гуманістычных імкненнях мы знаходзім перш за ўсё ў брацкіх сацыялістычных краінах. Прыклад цесных творчых кантактаў — інтэрнацыянальная сувязі маскоўскай пісьменніцкай арганізацыі. У яе актыўныя важныя сумесныя мерапрыемствы — канферэнцыі, сустрэчы, камандзіроўкі, у выніку якіх нараджаюцца такія кнігі, як «Поціск рук» (аўтары — савецкія і венгерскія літаратары), «Масква — Берлін» (напісана сумесна пісьменнікамі СССР і ГДР), «Нерукатворны мост» (савецка-балгарская праца).

Асобна хацелася б сказаць пра дружбу з польскімі калегамі. У цяжкі для сацыялістычнай Польшчы час, калі контррэвалюцыя замахвалася на заваёвы народа, сувязі партыйных арганізацый пісьменнікаў Масквы і Варшавы не спыняліся ні на адзін дзень, адыграўшы сваю важную ролю.

Сталі традыцыйнымі сустрэчы маскоўскіх пісьменнікаў з літаратарамі ЗША, ФРГ, Скандынаўскіх краін. У заходніх дзяржавах усё больша колькасць прадстаўнікоў інтэлігенцыі задумваецца над праблемамі, што хвалююць свет. Гэта паказала, напрыклад, сустрэча пісьменнікаў, праведзеная вясной мінулага года ў Дортмундзе (ФРГ), — «Лёс чалавецтва ў лустры літаратуры». Сумесна з заходнегерманскімі пісьменнікамі мы выпусцілі кнігу «Еўропа, век XX: хрэстаматыя па гуманізму», рыхтуецца да выхаду ў свет яшчэ адна сумесная работа — «Еўропа на парозе III тысячагоддзя: пісьменнікі за мір, прыроду і чалавека». Абедзве гэтыя кнігі — буйныя, прынцыповыя акцыі, уклад у справу разрадка, умацавання ўзаемаразумення паміж народамі.

Савецкая літаратура заўсёды займала і будзе займаць пазіцыю ваюючай прыхільнасці міру. Так, вядома, прапаганда вайны ў нашай краіне забаронена законам. Але справа не толькі ў гэтым. Калі ўзяць нашу літаратуру — ад яе заснавальнікаў да такіх твораў, як паэма Ягора Ісаева «Суд памяці» або раманы Юрыя Бондара-

ва, — то можна прасачыць ярка выказаную думку: нам не патрэбна вайна, мы гатовы зрабіць усё, каб адстаяць мір на планеце. Разгулу шавінізму і цыннізму, якія парадзіла ваенная історыя на Захадзе, савецкая літаратура, творы пісьменнікаў іншых краін сацыялізму проціпастаўляюць гуманістычныя пачаткі, вечныя каштоўнасці маралі, этыкі і эстэтыкі, узвышэнне маральнага подзвігу абаронцаў міру.

Мы першымі паставілі праблемы абароны прыроды, аховы экалагічных каштоўнасцей. Гэтую тэму паспяхова развівае цяпер магутная маладая галіна нашай прозы і паэзіі.

Аднойчы разам з вядомым грузінскім пісьменнікам Надарам Думбадзе мы плылі па рацэ Місісіпі. Сярод пасажыраў цеплахода запомнілася вялікая група моладзі, вучняў каледжа. Гэта быў гістарычны гурток, юнакі і дзяўчаты нагадвалі нашых старшакласнікаў-краязнаўцаў. Разгаварыліся. Нейкі юнак спытаў у Н. Думбадзе, адкуль ён. Пачуўшы ў адказ: «З Грузіі», нашы субяседнікі задаволены заківалі: «А, Джорджыя, штат ЗША!» Гэта не анекдатычны выпадак.

Тыя ж вучні не ведалі нічога пра Сталінград, пра перамогі Савецкай Арміі ў другой сусветнай вайне, нічога не чулі пра злачынысты фашыстаў, пра Гітлера...

Помню, як у ЗША вядомы фізік, лаўрэат Нобелеўскай прэміі, сказаў мне з гонарам: «Я — тыповы амерыканец, пасля работы нічога не чытаю». А адна пісьменніца дапытвалася ў мяне, як прозвішча рускага паэтангра. Забылася. «Джым Патэрсан, савецкі паэт?» — нагадаў я. «О, не! — сказала дама, — ён даўно жывіць...».

На Захадзе атрымалі вялікую ўладу над людзьмі сродкі масавай інфармацыі, гэты феномен XX стагоддзя. Адабраная з пазіцыі класа імперыялістаў інфармацыя запаўняе розумы, фарміруе стэрэатып мыслення. Усё гэта, памножанае на спажывецкія густы, гадуе мяшчан.

У нас у краіне чалавек з малых год выхоўваецца ў традыцыях паважлівых адносін да культуры і гісторыі народаў іншых краін, яму прывіваюцца ўстойлівыя чытацкія навыкі, любоў да кнігі. Адсюль і той чытацкі феномен, які здзіўляе свет.

У нашай краіне выдаецца ўсё лепшае, што з'яўляецца ў замежнай літаратуры, мы ўважліва сочым за кніжным рынкам, адкрываем для чытачоў новыя імёны, неаднаразова перавыдаём класіку. Так, Джэк Лондан — самы чытаемы ў нас замежны аўтар, яго творы за гады Савецкай улады выйшлі тыражом 45 мільёнаў экзэмпляраў! А ў сябе на радзіме ён амаль забыты. У нас выходзіць шматомная «Бібліятэка літаратуры ЗША» — выданне, якое не мае аналагаў на Захадзе.

На жаль, даводзіцца гаварыць аб неэквівалентным абмене — савецкія творы выдаюць у капіталістычных краінах значна менш, чым мы — іх пісьменнікаў. Асабліва гэта датычыць такіх дзяржаў, як ЗША, Англія і Скандынаўскія краіны, акрамя Фінляндыі. Часам калі і выдаюць, то малымі тыражамі — 2—3 тысячы экзэмпляраў. Рэкорд пабіў, бадай, Іван Стаднюк, раман якога пра вайну «Людзі не анёлы» выйшаў у ФРГ тыражом 60 тысяч экзэмпляраў.

Нягледзячы на ўсё наносы ілжы, усе правакацыі супраць рэальнага сацыялізму, розум, сумленне прывіваюць сабе дарогу. Акцыі міраненавіснікаў падаюць, чалавецтва ўсё больш выразна ўсведамляе неабходнасць жыцця без страху за заўтрашні дзень. У гэтай абстаноўцы ўзрастае роля нахтыяючага слова, слова прагрэсіўных пісьменнікаў, якія лічаць мір галоўнай тэмай сучаснасці.

Фелікс КУЗНЯЦОУ,
сакратар праўлення Саюза
пісьменнікаў СССР.

Народны духавы аркестр Дома культуры вытворчага аб'яднання «Гомель-дрэў» пабываў у Маскве, дзе выступаў на ВДНГ СССР. Майстэрства калектыву адзначана дыпламам, а яго музыканты ўзнагароджаны медалямі «Удзельніку творчага паказу на ВДНГ СССР».

Цяпер калектыву рыхтуецца выступіць у канцэртах Усесаюзнага агляду самадзейнай мастацкай творчасці.

ЗА
ВЫСОКАЕ
МАЙСТЭРСТВА

НА МОВАХ СВЕТУ

ПАРТУГАЛІЯ

Сімвалічна, што на тытульным лісце кнігі Васіля Быкава «Сотнікаў», якая ў 1983 годзе выйшла пад назвай «Узыходжанне» ў лісабонскім выдавецтве «Авантэ!» («Наперад!»), надрукаваны словы: «Пралетары ўсіх краін, аднайдзеся!» Былы ўдзельнік Вялікай Айчыннай вайны пісьменнік Васіль Быкаў — актыўны змагар супраць фашызму, за сацыяльныя ідэалы працоўных, за мір на зямлі. Відаць, не выпадкова, што выдавецтва выпусціла аповесць у серыі «Супраціўленне», бо твор вучыць самаму галоўнаму — як выстаяць у барацьбе.

Да кнігі дадаецца кароткая анатацыя. Прывядзём яе поўнасцю: «Двух савецкіх партызан, якія выдуюць барацьбу ў варажым тыле ў час другой сусветнай вайны, бяруць у палон пацысты і жорстка катуюць. Перад партызанамі альтэрнатыва: наспрабаваць выратаваць жыццё здрадай, даносам на сваіх таварышаў або цалкам прыняць адказнасць за сваю барацьбу і мужа сустрэць смерць. Ставячы гэтых двух галоўных герояў «Узыходжанне» ў экстрэмальную сітуацыю, аўтар Васіль Быкаў аналізуе паралельна іх псіхалагічнае развіццё. У аднаго — маральнае дэградацыя настолькі глыбокая, што ён здраджвае свайму сумленню і становіцца на шлях маральнага самазнішчэння, у другога — поўнае гераізму сцвярджанне чалавечай годнасці, за што ён плаціць уласным жыццём.

Васіль Быкаў — выдатны савецкі пісьменнік. Яго творы перакладзены на мноства моў. У 1974 годзе яму прысуджана Дзяржаўная прэмія СССР у галіне літаратуры. Па апавесці «Узыходжанне» пастаўлены кінафільм, які ў Партугаліі атрымаў высокую ацэнку крытыкі».

СССР

«Вайна пад стрэхамі» — першы раман Алеся Адамовіча. Апублікаваны ён быў у 1961 годзе. Твор адразу прыцягнуў увагу чытача гуманістычнай накіраванасцю, праўдзівасцю ў паказе падпольнай і партызанскай ба-

рацьбы ў гады Вялікай Айчыннай вайны. За «Хатынскую аповесць» аўтару была прысуджана Дзяржаўная прэмія БССР імя Якуба Коласа. Творы гэтыя неаднаразова выдаваліся на розных мовах і атрымалі прызнанне чытачоў і літаратурнай крытыкі. Так, напрыклад, у анатацыі да балгарскага выдання «Хатынскай апавесці» сказана, што твор Адамовіча — «страсны і катэгарычны прысуд фашызму, катан чалавецтва. Ён гучыць як рэквіем у памяць мільёнаў расстраляных, закатаваных, спаленых жывымі, як імі людзям, якія не сталі на калені перад ворагам, а загінулі з імем Радзімы на вуснах. Кніга глыбока хвалюе і заклікае да пільнасці, да барацьбы з цёмнымі сіламі, якім мала Хатыняў, Лідзіцэ, Сангмі, якім мала мільёнаў ахвяр, крыві, слёз і смутку, прычыненых фашызмам».

Цяпер з гэтымі творами мае магчымасць пазнаёміцца іспанамовны чытач: у адной кнізе яны выпушчаны маскоўскім выдавецтвам «Прогресс». На іспанскую мову іх пераклала Марыя Канавас.

ЧЭХАСЛАВАКІЯ

Напярэдадні новага, 1984 года, на адрас Саюза пісьменнікаў Беларусі прыйшоў прыёмны сувенір з Чэхаславакіі — прыгожа аформлены зборнік беларускіх народных казак «Цудоўная дудка», выпушчаны Усходнеславачкім выдавецтвам у горадзе Кошыцы. Раней славацкі чытач меў магчымасць пазнаёміцца з беларускімі казкамі па зборніку «Каток — залаты лабок». Новае выданне не паўтарае першае, а як бы працягвае яго, значна дапаўняе, бо большасць казак у ім апублікавана на славацкай мове ўпершыню. Пераклаў іх Юрай Андрэчык.

Зборнікі беларускіх народных казак выдаваліся ўжо ў ГДР, Польшчы, цяпер рыхтуецца да выдання кніга казак у Балгарыі. Разам з доволі шырокім знаёмствам з творами нашай літаратуры чытачы гэтых краін, таксама як і Чэхаславакіі, маюць магчымасць звярнуцца і да вытокаў — да цудоўных узораў вуснай народнай творчасці беларусаў.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

СТАЛІ ЛАЎРЭАТАМІ

Па традыцыі на пачатку чарговага года прэзідыум праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі прысуджае Літаратурную прэмію імя народнага паэта Аркадзя Куляшова і народнага пісьменніка Івана Мележа. Нядаўна названы чарговыя лаўрэаты.

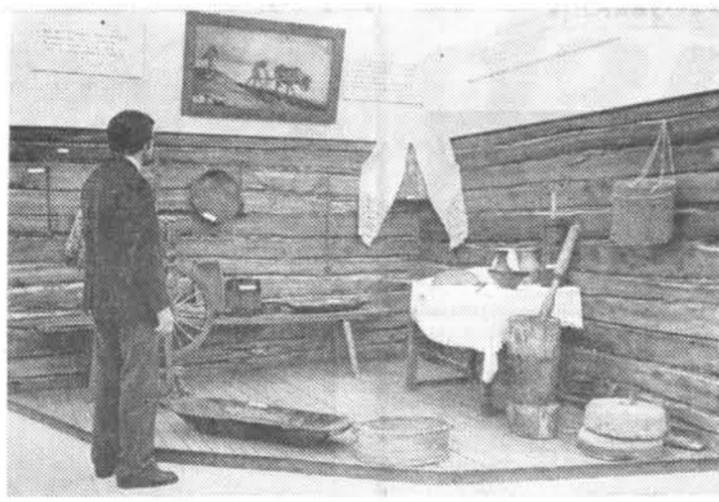
Літаратурная прэмія імя А. Куляшова прысуджана паэтэсе Ніне Мацяш, якая ў апошнія гады працуе асабліва плённа. Прэміяй адзначана яе «Паэма жыва», змешчаная летась на старонках часопіса «Полымя». Гэты твор Мацяш прысвяціла сваёй маці, стварыўшы прывабны жаночы вобраз, у якім увасобіліся лепшыя рысы нацыянальнага характару.

Лаўрэатам Літаратурнай прэміі імя Івана Мележа стаў Серафім Андраюк — за кнігу літаратурна-крытычных артыкулаў «Жыць чалавекам». З упэўненасцю можна назваць гэтае выданне адметнай з'явай у беларускай крытыцы і літаратурна-навуцы. Кніга засведчыла плённасць

творчых пошукаў аўтара. Дарэчы, Серафіма Андраюка звязвалі сяброўскія адносіны з І. Мележам, чья падтрымка і разам з тым патрабавальнасць вельмі многа значылі для тады яшчэ маладога крытыка. Таму сёлетняе прысуджанне прэміі імя І. Мележа для Серафіма Андраюка асабліва дорага. Вось што гаворыць сам пісьменнік наконт гэтага:

— Прэмія Івана Мележа абавязвае працаваць нястомна, мэтанакіравана, сумленна. Работы сёння для крытыкі нямаюць. Паспехі і дасягненні нашай літаратуры, характар яе ўзаемаадносін з рэчаіснасцю іншым часам патрабуюць сёння і не ў меншай меры будуць патрабаваць заўтра грунтоўнага асэнсавання і вытлумачэння.

Зараз С. Андраюк працуе над кнігай пра творчасць беларускага пісьменніка Івана Пташнікава.

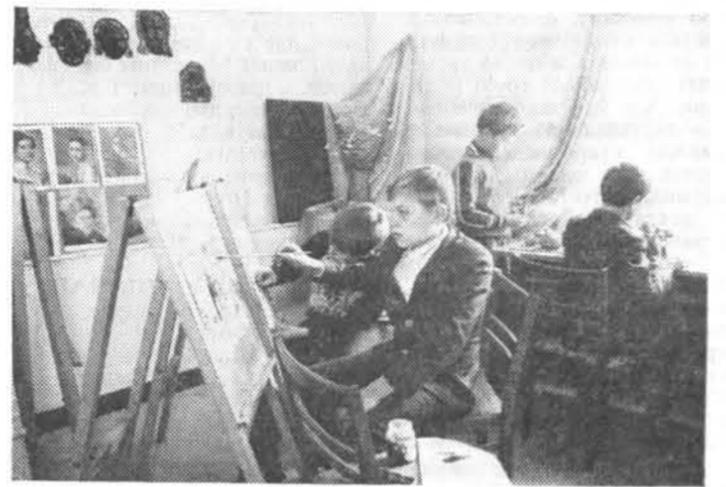
У Савецкай краіне надаецца вялікая ўвага арганізацыі адпачынку на вёсцы. Ствараюцца ўмовы, пры якіх непасрэдна ў калгасе ці саўгасе чалавек можа вучыцца музыцы, наведваць мастацкія і навукова-тэхнічныя гурткі, займацца спортам.

Вёска Блонь, якая ўваходзіць у гаспадарку дзяржплемзавода «Індустрыя», што ў Пухавіцкім раёне, — яркі таму прыклад. У вёсцы ёсць свая вельмі багатая бібліятэка, выдатны Дом культуры. Занятак па душы знойдзе там кожны. Дзятаў запрасяць на рэпетыцыі ляльчага тэатра «Малышок», моладзь наведвае два танцавальныя калектывы. І юныя жыхары вёскі, і людзі старэйшага пакалення ўдзельнічаюць у этнаграфічным вакальна-хрэаграфічным ансамблі «Зарачанка». Канцэрты самадзейных артыстаў у гэтай вёсцы сталі ўжо традыцыяй. У 1978 годзе ў Блоні быў створаны музей народнай славы. Карпатліва збіралі матэрыял для яго экспазіцыі. Афармляла і сістэматыза-

вала яго Таццяна Аліпава, педагог, мастак па адукацыі, чалавек, захоплены сваёй справай. Гэта ў многім яе заслуга, што вясковы музей — не проста месца, дзе на паліцах, пад шклом захоўваецца гістарычны матэрыял. Музей жыве сённяшнім днём, не застаецца ў баку ад усіх падзей, што адбываюцца ў вёсцы. Сюды ж, у музей, прыходзяць дзеці на заняткі студыі выяўленчага мастацтва.

У Блоні пабудаваны вялікі гандлёвы комплекс, пральня самаабслугоўвання, фінская лазня. Дзякуючы ўсяму гэтаму паляпшаюцца ўмовы жыцця, працы і адпачынку сельскага працаўніка.

НА ЗДЫМКАХ: выступаюць удзельнікі этнаграфічнага вакальна-хрэаграфічнага калектыву «Зарачанка»; у музей народнай славы вёскі Блонь; на сцэне сельскага танцавальнага ансамбля «Усмешка»; на занятках студыі выяўленчага мастацтва. Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

ВЫЙШЛА НОВАЯ КНИГА МАЛАДОГА ПРАЗАІКА З ГРОДЗЕНШЧЫНЫ

ПОРУЧ СА СВАІМІ ГЕРОЯМІ

Апошнім часам у беларускую літаратуру прыйшло нямала маладых пісьменнікаў, якія працавалі ўжо на фабрыках, заводах, рэспублікі, у калгасах і саўгасах і, дзякуючы гэтаму, добра ведаюць жыццё народа. Артур Цяжкі з іх ліку. Нарадзіўся ён на Гродзеншчыне. Перш чым узяцца за пера, працаваў трактарыстам, служыў у Савецкай Арміі, скончыў факультэт журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Нашы чытачы добра ведаюць яго па шматлікіх нарысах, замалёўках, карэспандэнцыях, што змяшчаліся на старонках «Голасу Радзімы». Цяпер Артур Цяжкі жыве і працуе ў Гродна. Адначасова з журналістыкай займаецца пісьменніцкай справай. Сваю першую кнігу — зборнік «Сустрэча пасля вясны» ён выдаў у 1980 годзе. У яе ўвайшлі апавяданні, тэмы большасці з якіх аўтару падказалі камандзіроўкі на рэспубліцы, сустрэчы з вясковымі людзьмі.

Унутраны свет чалавека, клопаты, мары сельскага жыхара, спроба разабрацца ў нліпростых чалавечых лёсах, жаданне заўважыць найбольш важнае і тыповае ў паўсядзённым жыцці — так каратка можна ахарактарызаваць гэтую кнігу.

Выданне першага зборніка акрыліла маладога празіка. І праз некаторы час у рэспубліканскім выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйшла яго другая кніга апавяданняў — «Пара блакітных дажджоў». І ў ёй аўтар застаўся верны абранаму раней кірунку.

Артур Цяжкі не вышуквае нейкіх нечаканых сітуацый, не спрабуе чымсьці здзівіць чытача, заінтрыгаваць. Манера яго пісьма сціпаная, засяроджаная. Сюжэтная плынь твораў разгортваецца спакойна і нязмушана. Часам нават з'яўляецца такое адчуванне, што аўтар знаходзіцца недзе побач з намі, чытачамі. І, не спынаючыся, расказвае тую ці іншую жыццёвую гісторыю. Слухаеш яго і неўпрыкмет пачына-

еш адчуваць сябе далучаным да лёсаў людзей, знаёмых яму, здаецца, блізкіх.

Пракоп з апавядання «Шарварак» — чалавек просты і працавіты. Пражыў ён нямала на свеце, але захаваў душэўную раўнавагу і павагу да іншых, набыў на даволі цяжкім жыццёвым шляху сямейнае шчасце. Вной усяму была вайна: «Перад вачыма стаяць першая жонка з дачкой, якіх жыццёмі спалілі ў сваёй хаце». Хто ведае, магчыма Пракоп і застаўся б адзіночкі, калі б не пасляваенныя дарожныя работы, якія на стары польскі лад называлі шарваркам. Паставілі Пракопа брыгадзірам. У час адпачынку зблізіўся ён з хлопцам, што рос без бацькі, а праз некаторы час перайшоў да яго маці жывць. Сваіх дачок выгадаваў і Сымона сынам лічыў.

Простая жыццёвая гісторыя. Але ў тым і заслуга аўтара, што ён намалюваў цікавы чалавечы характар, з глыбокім псіхалагізмам перадаў адценні душэўных перажыванняў героя. Псіхалагізм пісьменніка няблага адчуваецца і ў апавяданні «Сярэбране вясельле». Яго герой — Міхась Цішкевіч — чалавек немалады, шмат пабачыў усяго на свеце, але з гадамі не растраціў пяшчоты і каханія да жонкі.

Апавяданні Артура Цяжкага хваляюць чытачоў менавіта сваёй блізкасцю да таго жыцця, якім жывуць яны самі, дапамагаюць зазірнуць у свае ўласныя думкі і мары, лепш зразумець іншых. Герой прывабліваецца дабрацютай і душэўнай чысцінёй.

Клава Сініца ў дваццаць шэсць гадоў аўдавала, засталася з сынам. Неўзабаве сустрэлася з Сяргеем, таксама ўдаўцом, у якога было дзве малыя дачкі. Пакахала жанчына іх бацьку. Але здарылася так, што жыве цяпер яна адна з чужымі дзяўчынкамі, якія сталі такімі роднымі для яе. Сын вучыцца ў тэхнікуме. Цяжка, вядома, але прыкіпела жанчына душой і сэрцам да сірот.

Хораша напісана апавяданне. Есць у А. Цяжкага і пэўны падтэкст, недагаворанасць, якія дазваляюць чытачам самім нешта «дадумаць» за аўтара. Есць тая цеплыня і любасць да чалавека, без якіх ніколі не было, няма і не будзе сапраўднай літаратуры.

Гэтыя творы, а таксама апавяданні «Тата Андрэй і сын Віця», «Сямейная рэліквія», «Гаспадар вяндыяры», «Па-суседску» і некаторыя іншыя сведчаць пра тое, што аўтар іх уступіў у тую творчую пару, калі можна гаварыць ужо аб пэўных набытках. А. Цяжкі знаходзіцца ля вытокаў сваёй творчай сталасці, якая ўяўляецца пісьменніку не проста як апрабаванне ўзятай вышыні, а як імкненне да новых вяршынь, жаданне пісаць і лепш, і больш.

Алесь МАРЦІНОВІЧ.

ДАЯРКІ І ТРАКТАРЫСТЫ ВЫКОНВАЮЦЬ ТВОРЫ ГЛІНКІ

ІХ НАЗЫВАЮЦЬ ПРАФЕСІЯНАЛАМІ...

Шмат гадоў у вёсцы Лебедзева на Маладзечаншчыне існуе адзіная ў рэспубліцы вясковая харавая капэла. Яшчэ ў 1937 годзе сяляне арганізавалі аматарскі гурток. Спявалі народныя песні, танцавалі. Прывольна, на ўвесь голас загучалі іх песні ў памятных вераснёўскія дні 1939 года. Неўзабаве аматарскі гурток вырас у вялікі хор, а пасля вайны быў ператвораны ў харавую капэлу. Штогод расло выкануе маістэрства самадзейных артыстаў. У 1962 годзе калектыву было нададзена званне «Народная харавая капэла». Узначальвае яе Аляксандр Пыжык, які каля 20 гадоў працуе з калектывам. Ён прыгадаваў аднойчы, як на пачатку работы даводзілася вяртацца пешшу з рэпетыцыі (да Маладзечна 10 кіламетраў, там і жыве Аляксандр Рыгоравіч), часта пад дажджом, у мароз. І нічога — энергіі і жадання працаваць не бракавала. А зараз добра: аўтобус і ў позні час ходзіць...

— Наш калектыв не з тых, — гаварыў ён тады, — што ствараюцца, каб выступіць толькі на аглядзе ці канцэрце. Мы часта збіраемца разам, праводзім рэпетыцыі, знаёмімся з гісторыяй музыкі, творчасцю любімых кампазітараў. І яшчэ — вывучаем нотную граматы. Большасць удзельнікаў спявае па нотках. Незалежна ад таго, даярка гэта, трактарыст ці музыкальны работнік. А ў рэпертуары ж у нас — хор «Слаўся!» з оперы «Іван Сусанін» і патрыятычная песня «Масква» Глінкі, «Песня аб Краснай плошчы» Дунаеўскага, «Слухайце, людзі» Семянякі, беларускія народныя песні «Зайшло сонца», «Нявестанька» і іншыя творы.

— А дзе ўжо даводзілася спяваць капэле?

— Былі на Украіне, у Латвіі, Літве... — твар у Аляксандра Рыгоравіча яшчэ больш ажывіўся. — Давайце зойдем у сельсавет. Старшыня — Анатоль Мажуць — таксама спя-

вае ў капэле. Мае што расказаць.

— Памятаеце, — старшыня адразу звярнуўся тады да Аляксандра Рыгоравіча, — як запрасілі нас выступіць у Маскве на ВДНГ? Надоўга хапіла ўражанняў ад выступлення, ад наведання Маўзалея Леніна! А колькі моладзі прыйшло пасля гэтай паездкі ў капэлу!

— А памятаеце, — у сваю чаргу спытаў Аляксандр Рыгоравіч, — як пасля выступлення пра нас гаварылі, што мы не падобны на самадзейны калектыв? Называлі нас прафесіяналамі...

У калектыве шмат ветэранаў, таму клопат пра змену — зараз галоўны. Пры падтрымцы сельскага Савета, з яго дапамогай у Лебедзева некалькі гадоў назад створана музычная школа. Зараз там займаецца каля ста хлопчыкаў і дзяўчынак. Дарэчы, Аляксандр Пыжык — дырэктар гэтай школы, а яе навучэнцы ўдзельнічалі ўжо ў творчай сустрэчы моладзі з дзесяцімі літаратуры і мастацтва рэспублікі — «Музычныя старты».

— Рыхтаваць кадры, — расказаў Аляксандр Рыгоравіч у час нашай сустрэчы, — пачынаем з дзіцячага сада. Школа ўзяла над ім шэфства. Гэта будучыня капэлы.

І сапраўды, калі мы зайшлі ў дзіцячы сад, малыя з радасцю кінуліся насустрач. Адрозна было відаць, што прадстаўнікі музычнай школы тут частыя госці.

Калісьці частым госцем у капэле быў народны артыст Савецкага Саюза, страсны паклоннік і прапагандыст народнай песні Рыгор Шырма. З гонарам успамінаюць тут, як дапамагаў ён парадамі, як сказаў аднойчы: «Лебедзеўская народная харавая капэла прайшла вялікі і слаўны шлях творчага служэння працоўнаму народу». У Лебедзева ўпэўнены, што шлях гэты будзе доўгі і прыгожы.

Уладзімір МАРУК.

ЗАНЯТКІ ў СТУДЫІ ПАДШТУРХОЎВАЮЦЬ ДА САМАЎДАСКАНАЛЬВАННЯ

Я ТАНЦАВАЦЬ ХАЧУ

...Лідзію Лазараву, аднаго з кіраўнікоў студыі сучаснага бальнага танца пры Палацы культуры Мінскага трактарнага завода, я чакала ў танцавальнай зале. Гучала прыемная музыка, у такт ёй рухаліся танцуючыя пары. З задавальненнем назірала за імі, але хутка маю ўвагу прыцягнула адна не вельмі маладая пара. Побач са зграбнымі юнакамі, дзяўчатамі ў кароткіх спаднічках і туфліках на высокіх абцасах гэтыя людзі выглядалі трохі недарэчна. Але ўсе танцавальныя «па» паўтараліся імі з не меншым стараннем і захапленнем, чым маладымі. Тады падумала, што гэта хутчэй за ўсё нехта з работнікаў Палаца заглянуў «на агеньчык».

— Вы памыліцеся, — усміхнулася Лідзія Пятроўна, якая з'явілася ў зале. — Ужо некалькі год муж і жонка, цяпер пенсіянеры, Ганна і Васіль Кандрашкіны рэгулярна займаюцца ў нашай студыі і, мне здаецца, будуць прыходзіць сюды яшчэ доўга.

— Што ж, на ваш погляд, іх так прываблівае тут?

— Хутчэй за ўсё магчымаць расслабіцца пасля працоўнага дня, адпачыць маральна. Да таго ж (і гэта па словах самой Ганны Іванаўны) яна ў нас не толькі адпачывае, але і папраўляе здароўе. Кажу, што дзякуючы рэгулярнай фізічнай нагрузцы, якая бывае ў час танца, збавілася ад некалькіх застарэлых хвароб.

Дарэчы, узроставы дыяпазон наведвальнікаў студыі вельмі шырокі. Танцуюць дзеці — вучні малодшых класаў школы, і амаль пенсіянеры. Прычыны, што прыводзяць іх у Палац культуры, зразумела, розныя. Але ёсць агульнае, што аб'ядноўвае ўсіх, — гэта вялікая любоў да музыкі і танцаў.

З апошнімі словамі Лідзіі Лазаравай нельга было не згадзіцца. Я бачыла захапленне на тварах усіх, хто знаходзіўся тут. І не толькі сярэд танцуючых. Каля дзвярэй тоўпіліся гледачы — юнакі і дзяўчаты, дзеці. Іх ніхто не запрашаў: гэта ж не канцэрт, а толькі заняткі. Але і праганяць не збіраліся. У Лідзіі Лазаравай і Макса Каца, другога кіраўніка студыі, на гэта свой погляд. Яны не за элітарнасць свайго віду мастацтва, а за масавасць і дэмакратызм. Галоўная мэта, якая ставілася прыблізна дваццаць год назад, калі стваралася студыя, і якая стаіць сёння, — не падрыхтоўка майстроў экстрэ-класа, пераможцаў розных конкурсаў (хаця гэта таксама маецца на ўвазе), а эстэтычнае і маральнае выхаванне моладзі, арганізацыя цікавага і карыснага адпачынку для ўсіх.

У студыі не проста вучаць людзей правільна і дасканала рухацца — іх тут вучаць бачыць прыгажосць чалавека і самога жыцця. Лідзія Пятроўна, між іншым, нярэдка праводзіць своеасаблівыя сацыялагічныя даследаванні сярод студыйцаў. З іх выйшла, што заняткі сучаснымі бальнымі танцамі сталі штуршком для далейшага самаўдасканалвання людзей. Адны пачалі больш сур'ёзна, з разуменнем адносіцца да выяўленчага мастацтва, класічнай музыкі. Другія сталі больш камунікабельнымі, а для трэціх — гэта добрая загартоўка арганізма.

Папулярнасць сучаснага бальнага танца ў краіне, і ў Беларусі ў тым ліку, расце з кожным годам.

Сёння такія студыі працуюць не толькі ў Палацы культуры трактарнага завода, але і ў многіх іншых месцах. Падчас нашай размовы Лідзія Пятроўна ўспамінала, як некалі даводзілася хадзіць па цэхах завода і запрашаць у студыю. Тады прыйшло дваццаць чалавек. Сёння ў студыі арганізаваны нават асобныя групы не толькі па ўзросту (малодшая, старэйшая), але і па так званай спецыялізацыі (класічны бальны танец, дыска-танец і г. д.). Педагогі студыі праводзяць заняткі па класічнаму трэнажу, пластыцы.

У перапынку паміж танцамі Лідзія Пятроўна пазнаёміла мяне з некаторымі са сваіх выхаванцаў. Я ўзяла ў іх кароткія інтэрв'ю.

Таццяна СЦЯПАНОВА. Гэтай студыі я буду ўдзячная ўсё жыццё. Дзякуючы ёй, я знайшла сваю справу, цікавую для мяне і, спадзяюся, патрэбную іншым. Зараз самастойна праводжу заняткі ў самай малодшай групе студыі. Стараюся, каб дзецям спадабалася ў нас.

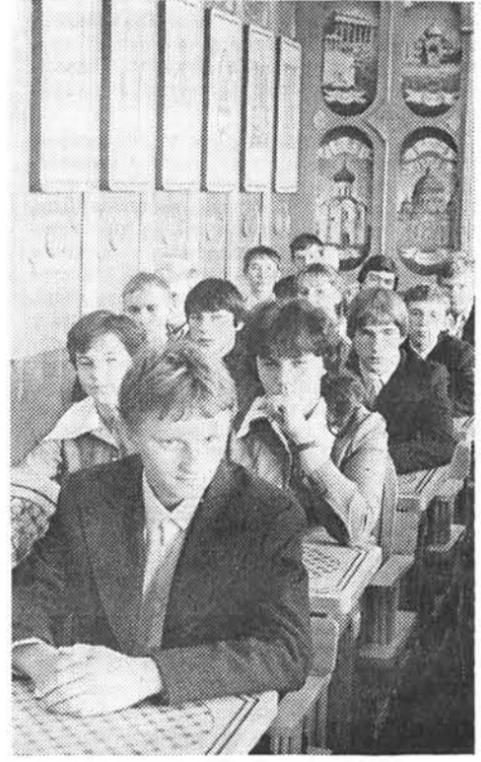
Аляксандр КОЗІЧ. Па прафесіі я інжынер. У студыі займаюся з 1971 года. Тут знайшоў не толькі цікавы занятак, але і сваё сямейнае шчасце. Будучая жонка была маёй партнёршай у танцах. Зараз у нас растуць дзве дачкі. Адна з іх таксама ўжо захапілася бальнымі танцамі. І мы з жонкай, як бачыце, не пакінудлі студыю.

Таня ВЯРСОЦКАЯ. Я вучуся яшчэ ў школе, студыю наведваю другі год. Мне ўсё падабаецца тут. Сёння ў нас быў свой конкурс. Я заняла ў ім другое месца і атрымала прыз. Калі нядаўна выступала ў сваёй школе, усе дзяўчынкі глядзелі на мяне з заздасцю. Я ім сказала: прыходзьце ў студыю, у нас прымаюць усіх-усіх, хто хоча навучыцца хараша танцаваць.

— Так, — працягвала размову ўжо Лідзія Лазарова, — мы не праводзім уступных экзаменаў, не ўводзім ніякіх абмежаванняў. Магчымаць праводзіць шырокі набор нам прадаставіла прафсаюзная арганізацыя Мінскага трактарнага завода і адміністрацыя Палаца культуры. У поўным распараджэнні студыйцаў цудоўная танцавальная зала. Дарэчы, парадзі мы атрымліваем ад прафесіяналаў. Вельмі ўдзячныя за дапамогу доктару мастацтвазнаўства Юліі Чурко. А касцюмы шмат тых ж самых майстроў, якія абслугоўваюць і прафесійных артыстаў. Удзельнікі студыі, між іншым, нічога за гэта не плацяць. Самі заняткі ў студыі таксама бясплатныя. Толькі адзін раз, а менавіта пры паступленні ў школу бальных танцаў (школа — самая першая, падрыхтоўчая ступень), робіцца вельмі нязначны грашовы ўзнос.

Сёння студыя бальных танцаў Палаца культуры трактарнага завода шырока вядомая і любімая гледачамі. Па-першае, не бывае таго тыдня, каб яе ўдзельнікі не выступалі перад рабочымі трактарнага завода — яны там заўсёды жаданыя госці; па-другое, шмат дарог пралігло за два дзесяцігоддзі па ўсёй Беларусі, Украіне, Латвіі, Літве. Пабывалі ў Чэхаславакіі, Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы, Польшчы. І заўсёды быў кантакт з гледачом, ішла шчырая размова аб прыгажосці на мове, зразумелай усім народам, — на мове танца.

Галіна УЛІЦЕНАК.

У Бабруйскім мастацкім вучылішчы рыхтуюць кваліфікаваныя кадры рэзчыкаў-інкрустараў, майстроў керамікі, чаканшчыкаў, сталяроў-чырванадрэўшчыкаў. У шматлікіх кабінетах, майстэрнях, лабараторыях юнакі і дзяўчаты атрымліваюць глыбокія веды і практычныя навыкі. За 25 гадоў існавання вучылішча з яго сцен вый-

шла каля пяці тысяч спецыялістаў, якія працуюць ва ўсіх кутках Беларусі і за яе межамі.
НА ЗДЫМКАХ: ветэран працы Уладзімір ГАЙШУН сярод навучэнцаў; у выставачнай зале вучылішча; будучыя рэзчыкі па дрэве ў час заняткаў.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

У ШВЕЦЫІ прайшлі спаборніцтвы гандбалістаў на Кубак свету. Савецкія спартсмены выйшлі ў фінал, дзе ў рапашным матчы сустрэліся з камандай Даніі.

Гэты напружаны паядынак завяршыўся перамогай зборнай СССР — 27:24. У нашай камандзе ўдала выступалі беларускія гандбалісты Аляксандр Каршакевіч і Юрый Шаўцоў.

ТРЭНЕРСКІ савет СССР уключыў віцэбранку Тамару Маркашанскую ў склад зборнай краіны на льежах на зімнюю Алімпіяду-84, якая адбудзецца ў Югаславіі ў лютым. Гэтага гонару беларуская спартсменка ўдастоена за ўдалыя выступленні на

міжнародных і ўсесаюзных спаборніцтвах.

ТУРНІР мацнейшых фехтавальшчыкаў краіны прайшоў у Стайках пад Мінскам. Гэта быў адзін з этапаў адбору спартсменаў на летнюю Алімпіяду-84.

Вялікага поспеху на гэтых спаборніцтвах дамаглася мінчанка Ірына Ушакова. Беларуская спартсменка апырэдзіла ўсіх сваіх саперніц.

ВЫСОКІМІ вынікамі ў стральбе з пісталета парадаваў спартсмен з Гродна Уладзімір Шылаў на ўсесаюзных спаборніцтвах у Ліпецку.

Ён перамог у практыкаваннях МП-6 і ПП-3 з вынікамі 564 і 584 ачкі.

Гумар

— Доктар, як лячыць майго мужа?

— Мадам, ён абсалютна здаровы.

— Але ўчора ён прыбегаў дамоў і закрыкаў, што ўсе сабакі ідуць па вуліцы з раскрытымі парасонамі!

— Мадам, а вы помніце, які лівень быў учора?

Стары мастак павучае маладога:

— Атрымаць заказ на партрэт нескладана, напісаць партрэт таксама даволі проста, а вось пераканаць

заказчыка, што напісаны імяна ён, — тут трэба працаваць!

— Як ваш зяць, місіс Чэ-тэр?

— Усё было б добра, але ён не ўмее гуляць у карты.

— Прабачце, але ж гэта вялікі плюс!

— Не, хутчэй мінус: ён не ўмее, але гуляе.

— Адвакат, колькі каштуюць вашы паслугі?

— Два адказы на два пытанні — сто долараў. Якое ў вас другое пытанне?

СПОРТ

ЮНІЯ плыўцы Магілёва вызначыліся на ўсесаюзных спаборніцтвах таварыства «Спартак».

Першыя месцы ў Алены Мартынавай і Алега Міркіна. А Віка Максімава і Сяргей Руцкі сталі прызёрамі.

ТРАДЫЦЫЙНЫ міжнародны турнір па барацьбе дзюдо прайшоў у Тбілісі. Усе першыя месцы дасталіся савецкім спартсменам.

Найбольшага поспеху з прадстаўнікоў Беларусі дамогся Віталь Пясняк. Ён заняў другое месца.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП.
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 184